

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้าน จอหอ หมู่ที่ 3
ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544

อรรถัย บาดกลาง : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา

กองทุนหมู่บ้าน จอหอ หมู่ที่ 3 ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์ ดร.พงษ์ชาญ ฅ ลำปาง, 222 หน้า

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์เล่มนี้จัดทำขึ้น เพื่อทำการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ กรณีศึกษาบ้านจอหอ หมู่ที่ 3 ต.จอหอ อ.เมือง จ.นครราชสีมา โดยทำการวิจัย เพื่อค้นหาตัวชี้วัดที่ส่งผลให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ ซึ่งในการประเมินต้องมีการกำหนดตัวชี้วัดเพื่อให้เป็นไปตามกรอบแนวคิดทฤษฎีของซิปป์โมเดล เมื่อทราบตัวชี้วัดต้องทำการกำหนดขอบเขตของการค้นหาข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลให้ตรงกับเครื่องมือที่ใช้ในการหาข้อมูล เช่น แบบรายงานต่าง ๆ โดยอาศัยวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การอภิปรายกลุ่ม และการจัดเวทีประชุมชาวบ้าน รวมทั้งการศึกษาจากข้อมูลมือสอง หลังจากที่ได้ข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ต้องทำการวิเคราะห์และตีความหมาย เพื่อแยกประเภทของข้อมูลให้อยู่ในประเภทเดียวกัน โดยใช้หลักวิทยาศาสตร์ นำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา.....อรรถัย บาดกลาง.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..........

ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา.....

หน้าอนุมัติ

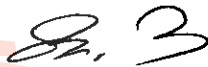
อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. พงษ์ชาญ ณ ลำปาง)

คณะกรรมการสอบ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. พงษ์ชาญ ณ ลำปาง)

ประธานกรรมการสอบ

.....
(อาจารย์วิฑรวัช โมพี)

กรรมการสอบ

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

.....
(รองศาสตราจารย์ทองพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่.....เดือน 7 ค.ศ. 2545 พ.ศ.....

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี, ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคล และกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่ง ทั้งในด้านวิชาการ และด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิ เช่น

- รองศาสตราจารย์ ดร. พงษ์ชาญ ฌ ลำปาง อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข
- อาจารย์ ดร.พัฒนา กิติอาษา
- อาจารย์สุรียา สมทศุบัติ์
- รองศาสตราจารย์ ดร.คณิต ไช้มุกต์
- รองศาสตราจารย์ ดร.ไทย ทิพย์สุวรรณกุล
- รองศาสตราจารย์ ดร. องค์การ อินทร์พพรรย์
- นางสาว จันทร์เพ็ญ ประกำแหง ผู้ช่วยอาจารย์ที่ปรึกษา
- เทศบาลตำบลจ้อหอ ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้าน ที่ให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวก

และขอขอบคุณพี่น้องในหมู่บ้าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ต่าง ๆ

ทำยนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

นางสาวอรทัย บาดกลาง

สารบัญ

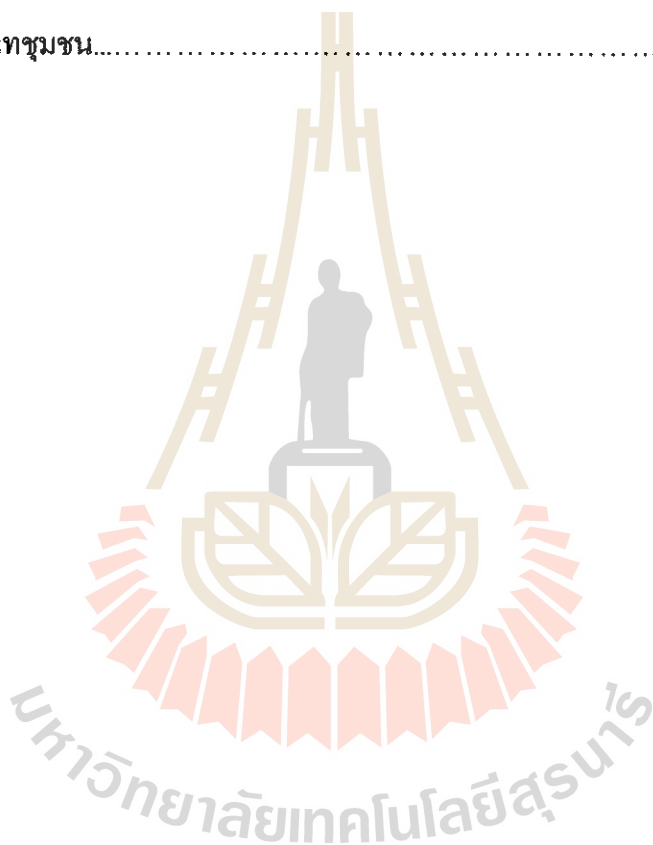
	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
หน้าอำนวยการ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญแผนภาพ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ซ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. หลักการและเหตุผล.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	2
3. กรอบความคิดทฤษฎี.....	2
4. วิธีดำเนินการ.....	4
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ.....	4
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	5
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	5
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544.....	7
3. การติดตามสังเกตการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	8
4. การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	9
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านจอหอ หมู่ที่ 3.....	10
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	11

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
7. หลักการประเมิน โครงการแบบชีพพ์โมเดล.....	12
8. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	14
9.บทความที่เกี่ยวข้อง	15
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ.....	17
1. วิธีการประเมิน โครงการ.....	17
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	20
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	21
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ.....	25
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	26
6. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	28
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ.....	30
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน.....	30
2. ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม.....	52
3. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	61
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	66
1. สรุป.....	66
2. อภิปรายผล.....	67
3. ข้อเสนอแนะ.....	69

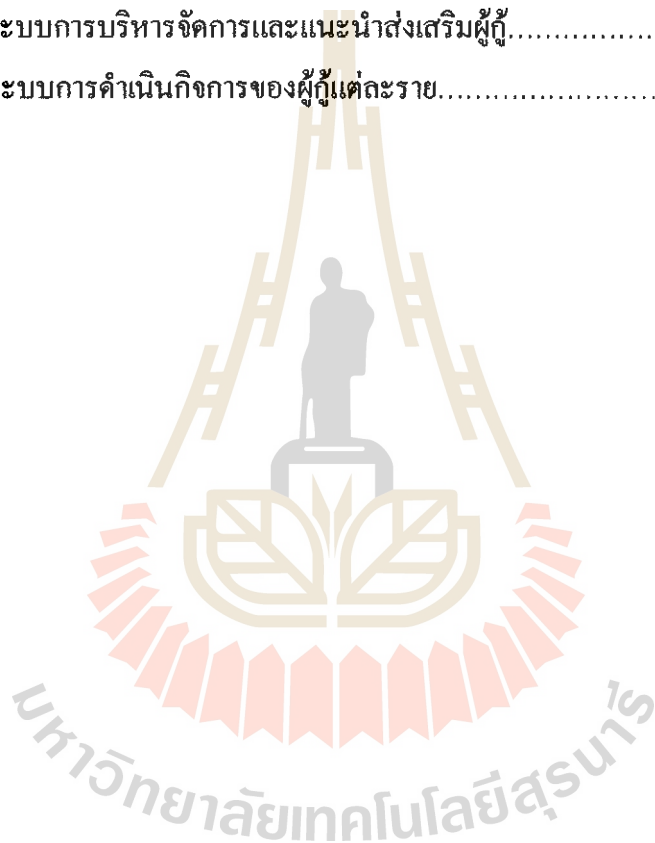
สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม.....	71
ภาคผนวก ก. เอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	74
ภาคผนวก ข. แบบรายงาน บร.1 – บร.12	162
ภาคผนวก ค. แผนที่บริบทชุมชน.....	217

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1. แผนภูมิที่ 2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจ.....	14
2. แผนภูมิที่ 3.1 หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้.....	18
3. แผนภูมิที่ 3.2 หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย.....	19

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 ตารางที่ 3.1 แบบรายงานต่าง ๆ (บร.)และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ....	26
2 ตารางที่ 4.1 จำนวนและอัตราการว่างงาน จำแนกตามรายภาค.....	31
3 ตารางที่ 4.2 แสดงดัชนีความมั่นคงเศรษฐกิจมหภาค.....	35
4 ตารางที่ 4.3 เปรียบเทียบรายได้ ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนและหนี้สินต่อครัวเรือน ปี 2543 และ ปี 2544.....	38

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

ในอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยประสบปัญหาในเรื่องความยากจน ทางรัฐบาลได้เล็งเห็นถึงความสำคัญ จึงได้วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 1 - 7 ซึ่งมุ่งเน้นในเรื่องของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่ ก่อให้เกิดช่องว่างของความยากจนระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบท นอกจากนี้คนหนุ่มสาวนิยมเข้ามาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ละทิ้งถิ่นฐานบ้านเกิด เข้ามาทำงานในตัวเมืองที่สำคัญ

เมื่อประเทศไทยประสบปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ในปี 2540 ส่งผลให้โรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ทั้งหลายในประเทศต้องปิดกิจการลงและค่าครองชีพเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้มีผู้ว่างงานในประเทศเป็นจำนวนมาก และจากปัญหาการว่างงานก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมาย เช่น ปัญหาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาครอบครัวแตกแยก ฯลฯ จากปัญหาดังกล่าว แนวคิดเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจเพียงด้านเดียวจึงไม่พอเพียง จำเป็นต้องมีการพัฒนาสังคมแบบบูรณาการ คือ ต้องมีการพัฒนาทางด้านสังคม การเมือง การศึกษา และวัฒนธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ และมีความจำเป็นต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้หันมาพึ่งตนเองได้อย่างเหมาะสม เพื่อมุ่งเน้นให้ครอบครัวมีความอบอุ่น ไม่แตกแยกไปทำงานยังสถานที่อื่น สามารถเลี้ยงครอบครัวของตนเองได้ ดังนั้น ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 9 จึงมีเป้าหมายการพัฒนาแบบ “เศรษฐกิจพอเพียง” จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน

รัฐบาลชุดปัจจุบัน โดยการนำของ พล.อ. พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร จึงมีนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้แก่คนในท้องถิ่นและวิสาหกิจขนาดเล็กในครัวเรือน เพื่อเป็นการทำให้ประชาชนในหมู่บ้านมีเงินลงทุนทำกิจการหรือขยายกิจการ ไม่ไปทำงานในตัวเมืองหลวง จากโครงการกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท ทำให้เกิดโครงการอื่น ๆ ตามมา เช่น โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยหลักสูตรนี้ให้ทุนการศึกษาแก่นักคิดเพื่อการศึกษาหลักสูตรการจัดการและการประเมินโครงการ และต้องมีการเรียนและปฏิบัติ

หน้าที่ในหมู่บ้านที่ปฏิบัติงาน เพื่อทำการประเมินกองทุนหมู่บ้านที่ปฏิบัติงาน จะได้ทราบถึงผลการดำเนินงานของกองทุนในด้านต่าง ๆ เช่น มีปัญหาและอุปสรรคทางด้านใดบ้าง เพื่อหาแนวทางแก้ไขต่อไปในอนาคต

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อทราบผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านจอหอ หมู่ที่ 3 ต.จอหอ อ.เมือง จ.นครราชสีมา บรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดไว้หรือไม่
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกและด้านลบต่อการดำเนินงานของกองทุน
3. เพื่อให้เกิดองค์การเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้
4. เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย

3. กรอบแนวคิดทฤษฎี

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน ผู้ทำสารนิพนธ์ได้ทำการศึกษารอบความคิดทฤษฎีของนักประเมินต่าง ๆ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการระบุตัวบ่งชี้และตัวแปร สำหรับทำการเก็บข้อมูลและนำข้อมูลที่ได้มาเพื่อทำการวิเคราะห์ ซึ่งมีการศึกษาจากแนวคิดของนักประเมินทั้งรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและรูปแบบการประเมินของสกรีฟเวน (Scriven's Evaluation Ideologies and Model)

สกรีฟเวน กำหนดความหมายของการประเมิน คือ เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรวบรวมข้อมูล การตัดสินใจใช้เครื่องมือ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และการกำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์ในการประเมิน

สกรีฟเวน ได้จำแนกประเภทของการประเมินออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การประเมินยึดเป้าหมายเป็นหลัก เป็นการประเมินที่ใช้เป้าหมายของโครงการเป็นเกณฑ์ โดยแบ่งการประเมินเป็น 2 ระยะ คือ

1.1 การประเมินระหว่างดำเนินการ (Formative Evaluation) มีเป้าหมายของการประเมินเพื่อหาข้อดี ข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นในระหว่างดำเนินการโครงการ

1.2 การประเมินผลรวม (Summative Evaluation) มีเป้าหมาย คือ ผลผลิตที่เกิดขึ้นเมื่อสิ้นสุดโครงการ

2. การประเมินที่ไม่ยึดเป้าหมายเป็นหลัก เป็นการประเมินที่มุ่งเน้นนำผลกระทบอื่น ๆ มาร่วมพิจารณา ในการตัดสินใจคุณค่าด้วยระบบคุณธรรม ดังนั้น การประเมินแนวทางนี้ควรมีการออกแบบการประเมินให้มีความยืดหยุ่นในการเก็บข้อมูลที่มีค่า ทำให้การประเมินโครงการมีประสิทธิภาพในส่วนการใช้ข้อมูลสารสนเทศที่สอดคล้องกับความเป็นจริง

นอกจากนี้สตริฟเวนได้จำแนกการประเมินตามสิ่งที่ประเมินเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1. การประเมินคุณค่าภายใน (Intrinsic Evaluation) เป็นการประเมินคุณค่าของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับโครงการ เช่น จุดประสงค์ โครงสร้าง เนื้อหา หรือ ประสิทธิภาพของเครื่องมือที่ใช้
2. การประเมินความคุ้มค่า (Payoff Evaluation) เป็นการประเมินในส่วนที่ผลของการดำเนินโครงการมีต่อผู้รับบริการจากโครงการ

2. แนวคิดการประเมินของโพรวัส (Provus's Discrepancy Evaluation)

โพรวัส ได้กล่าวถึงความหมายของการประเมินว่า เป็นการกำหนดเกณฑ์ มาตรฐาน และการค้นหาช่องว่างระหว่างสิ่งที่เกิดขึ้นจริงกับเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อเป็นตัวชี้วัดข้อบกพร่องของโครงการ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุง แก้ไขให้โครงการมีประสิทธิภาพ

โพรวัสจำแนกขั้นตอนของการประเมินโครงการ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ

1. การบรรยายโครงการ เพื่อศึกษารายละเอียดของโครงการที่ต้องการ เช่น ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการและผลผลิต
2. การประเมินการดำเนินการของโครงการ เพื่อตรวจสอบว่าการดำเนินการของโครงการเป็นอย่างไร และมีอะไรเกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการ
3. การประเมินกระบวนการของโครงการ เพื่อตรวจสอบการดำเนินการของโครงการได้บรรลุจุดมุ่งหมายในแต่ละส่วนมากหรือน้อยเพียงใด
4. การประเมินผลผลิตของโครงการ เพื่อตรวจสอบผลผลิตที่เกิดขึ้นตามจุดมุ่งหมายของโครงการ
5. การประเมินค่าใช้จ่ายและผลกำไร เพื่อเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายกับผลที่ได้รับ ว่ามีความสมเหตุกันมากหรือน้อย

3. แนวคิดและรูปแบบการประเมินชีพของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model)

สตัฟเฟิลบีม กล่าวว่า "การประเมินเป็นกระบวนการของการระบุ หรือ กำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ"

สตัฟเฟิลบีม ได้กำหนดชื่อรูปแบบการประเมินว่า รูปแบบการประเมินแบบชีพ (CIPP Model) โดยอักษรของคำว่า CIPP มีรายละเอียด ดังนี้

1. การประเมินสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนดำเนินโครงการ พิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินความเหมาะสม ความพอเพียงของทรัพยากร เช่น จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยี

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ รวมทั้งการพิจารณา ขยาย เลิก ขยาย หรือ ปรับเปลี่ยนโครงการ

4. วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. เลือกศึกษาเฉพาะกรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านจ้อหอ หมู่ที่ 3
2. ศึกษาวัตถุประสงค์ของโครงการกองทุนหมู่บ้าน
3. เลือกรูปแบบการประเมิน โดยอิงทฤษฎีที่เป็นระบบแบบชีพพีโมเดล
4. การเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อมาเป็นส่วนประกอบในการประเมิน
5. นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์และตีความหมาย แยกแยกหมวดข้อมูล
6. นำมาประกอบเรียบเรียง เพื่อเขียน "สารนิพนธ์"

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านจ้อหอ หมู่ที่ 3 ต.จ้อหอ อ.เมือง จ.นครราชสีมา บรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดไว้หรือไม่
2. ทราบถึงปัจจัยด้านบวกและด้านลบต่อการดำเนินงานของกองทุน
3. ทราบถึงการเกิดองค์การเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้
4. ทราบถึงตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผู้ทำสารนิพนธ์ ได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง กรณีศึกษา บ้านจอหอ หมู่ที่ 3 ต.จอหอ อ.เมือง จ.นครราชสีมา ทั้งที่เป็นนโยบาย หลักการ ระเบียบต่าง ๆ รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีการประเมินและหลักวิชาที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สรุปได้เป็น 9 ด้าน ดังนี้ คือ

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
3. การติดตามสังเกตการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
4. การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
7. หลักการประเมิน โครงการ รูปแบบการประเมินแบบชีพพ์โมเดล
8. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
9. เอกสารที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

นโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ซึ่งได้แถลงต่อรัฐสภาในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการลงทุนสร้างอาชีพเสริมและรายได้ ให้แก่ประชาชนในชุมชนและวิสาหกิจขนาดเล็ก เป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและการพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยรัฐจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท พร้อมส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียน ในหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเอง

หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ประกอบด้วยหลักการสำคัญ 4 ประการคือ

1. ความพร้อมของหมู่บ้าน ทั้งความพร้อมของคนและครัวเรือน การควบคุม ดูแลกันเองในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุนสังคมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง เช่น กลุ่มออมทรัพย์ ฯ

2. การบริหารจัดการเงินทุนหมุนเวียนของหมู่บ้าน ทั้งในส่วนของเงินอุดหนุนจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กับ กองทุนทางสังคมของชุมชน

3. การปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดิน ตามแนวทางให้หมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา โดยส่วนราชการเป็นผู้สนับสนุนในด้านวิชาการและด้านการจัดการกองทุน

4. การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการพึ่งพาตนเอง เพื่อความโปร่งใสและประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างหรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย และสร้างสัมพันธภาพที่ดีแก่ประชาชน

2. ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้มีขีดความสามารถจัดระบบบริหารจัดการการเงินของตนเอง

3. เสริมสร้างกระบวนการ "พึ่งพาตนเอง" ของหมู่บ้านและชุมชนในด้าน "การเรียนรู้" การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อแก้ไขปัญหา

4. กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานราก และเสริมสร้าง ภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

5. เสริมสร้างขีดความสามารถและความเข้มแข็ง ด้านอาชีพและสร้างความสามัคคีของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้องและนำมาศึกษา มีดังนี้

- 1) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2444
- 2) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

- 3) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2444
- 4) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบไปด้วย 2 หมวด ดังนี้

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ประกอบไปด้วย

1. ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า "คณะกรรมการกองทุนชุมชนเมืองแห่งชาติ" โดยมีชื่อย่อว่า กทบ.

2. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี

3. นอกจากการพ้นตำแหน่งตามข้อ 2 แล้ว กรรมการพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- ตาย
- ลาออก
- เป็นบุคคลล้มละลาย
- คณะรัฐมนตรีมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง
- เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ
- ได้รับโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

4. การประชุมคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด และการตัดสินใจขาดให้ถือเสียงข้างมาก

5. คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้

- กำหนดนโยบาย การจัดตั้งและแนวทางบริหารกองทุน
- กำหนดแผนการจัดหาเงินกองทุน
- จัดทำร่างกฎหมายเสนอต่อ ครม.
- กำหนดแผนงาน ออกระเบียบ และข้อบังคับ
- ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน
- แต่งตั้งอนุกรรมการและคณะทำงาน

- อาจมีคำสั่งให้ข้าราชการหรือคณะกรรมการ ไปช่วยปฏิบัติงานเป็นเจ้าหน้าที่ โดยให้ไปช่วยปฏิบัติบางเวลาหรือนอกเวลาก็ได้

- รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งฐานะทางการเงินให้คณะกรรมการทราบ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

- ปฏิบัติหน้าที่อื่น หรือตามที่กฎหมายอื่นบัญญัติ

- คณะกรรมการที่ปรึกษาและคณะกรรมการ ได้เบี่ยงประชุมค่าตอบแทนตามอัตรา

ที่กำหนด

หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1. ให้มีสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2. สำนักงานคณะกรรมการมีหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ

- ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ ที่ปรึกษาคณะกรรมการอนุกรรมการ

- ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบาย และบริหารกองทุน

- ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรต่าง ๆ

- จัดให้มีหรือสนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจงและฝึกอบรมบุคคล

- พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการ ในการพิจารณาแผนและจัดการกองทุน

- ดำเนินการหรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่น ๆ เนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ

กองทุน

- รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี ต่อ คณะกรรมการ

- ดำเนินการอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

3. การติดตามสังเกตการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การติดตามสังเกตการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ถือว่ามีความสำคัญต่อการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นผู้บริหารกองทุน ดังนั้น ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544 ได้กำหนดระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งอยู่ในหมวดที่ 5 มีสาระสำคัญ คือ

1. กองทุนหมู่บ้าน ต้องมีคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจำนวน 15 คน โดยมาจากการเลือกตั้งและเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ

2. คุณสมบัติของกรรมการกองทุน คือ

- เป็นผู้มิใช่ชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี
- เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ
- ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ
- ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- ไม่เคยได้รับโทษจำคุก
- ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ารอกการลงโทษในความผิดต่อหน้าที่หรือความผิด

เกี่ยวกับทรัพย์สิน

- ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ องค์กรฯ
- ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540

3. คณะกรรมการกองทุน มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

- บริหารจัดการกองทุน
- ออกระเบียบ ข้อบังคับ หลักเกณฑ์หรือวิธีการเกี่ยวกับการบริหารกองทุน
- รับสมัครสมาชิกและจัดทำทะเบียนสมาชิก
- สำรวจและจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับ การประกอบอาชีพ อุตสาหกรรมครัวเรือน

วิสาหกิจชุมชน กองทุนอื่น ๆ ที่มีอยู่แล้ว

- พิจารณาให้เงินกู้
- ทำนิติกรรมสัญญา
- จัดหรือเรียกประชุมสมาชิกตามที่กำหนดหรือที่ได้ตกลงกันได้
- จัดทำบัญชี
- ปฏิบัติหน้าที่อื่น ตามที่คณะกรรมการกำหนดหรือมอบหมาย

4. กรรมการกองทุนมีวาระการดำรงตำแหน่ง คราวละ 2 ปี

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

4. การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามสภาพความเป็นจริง สำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การสร้างจิตสำนึกและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ต้องช่วยกันบริหารจัดการโดยประชาชนเพื่อประชาชน ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ร่วมกันดำเนินการ เริ่มจากการรับรู้ ร่วมคิด

ร่วมทำ ร่วมคิดตามตรวจสอบ ร่วมรับผลประโยชน์ตลอดจนร่วมสร้างกองทุนไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

2. เลือกสรรคนดีเป็นคณะกรรมการกองทุน ทุกคนต้องพร้อมที่จะร่วมกันกำหนดวิธีการและดำเนินการเลือกกันเอง และตามช่วงระยะเวลาที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด เลือกคนดี มีความรู้ ประสบการณ์

3. ความพร้อมในการจัดทำระเบียบข้อบังคับ เมื่อดำเนินการด้านการเลือกคณะกรรมการกองทุนแล้ว คณะกรรมการกองทุนและประชาชนร่วมกันจัดทำระเบียบข้อบังคับ หลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการบริหาร โดยความเห็นชอบ

4. การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เมื่อจัดทำระเบียบ ข้อบังคับหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารจัดการกองทุนแล้ว คณะกรรมการกองทุนและสมาชิกจะต้องร่วมกันดำเนินการตามกติกากฎที่วางไว้ เช่น การรับสมาชิก การระดมทุน การจัดทำบัญชี การจัดระบบตรวจสอบ การมอบหมายภารกิจ และความรับผิดชอบของคณะกรรมการและอื่นๆ ต้องพร้อมในการจัดตั้งกองทุน

5. การขอรับการจัดสรรเงินจากรัฐบาล เมื่อกองทุนได้ดำเนินการจัดตั้งกองทุนเรียบร้อยแล้ว ต้องมีความพร้อมในการขอรับการจัดสรรเงินจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยมีการขอขึ้นทะเบียนกองทุนพร้อมกับเอกสารที่เกี่ยวข้อง และมีการเปิดบัญชีกับธนาคารเพื่อรับการจัดสรรเงินจากรัฐบาลต่อไป

5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านจอหอ หมู่ที่ 3 ต.จอหอ อ.เมือง จ.นครราชสีมา

กองทุนหมู่บ้านจอหอ หมู่ที่ 3 ได้รับการจัดตั้งขึ้น เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2544 มีระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจอหอ หมู่ที่ 3 มีดังนี้

1. ที่ตั้ง

ที่ตั้งของกองทุน เลขที่ 339 หมู่ที่ 3 ต.จอหอ อ.เมือง จ.นครราชสีมา รหัส 30310

2. วัตถุประสงค์ของกองทุน

- (1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิก
- (2) เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกออมทรัพย์ด้วยวิธีการถือหุ้น การฝากเงินสัจจะ และเงินรับฝาก
- (3) เพื่อให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก
- (4) ส่งเสริมและพัฒนาจิตใจสมาชิก ให้เป็นคนดี มีคุณธรรม 4 ประการ คือ

1. เป็นคนดี มีความซื่อสัตย์ สุจริต
2. เป็นคนเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว
3. เป็นคนไม่มัวเมาในเรื่องอบายมุข

4. เป็นคนรักสามัคคี

(5) สร้างเสริมและพัฒนาสมาชิกให้มีศักยภาพ ดังนี้

1. การแสวงหาการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา
  2. การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อการแก้ไขปัญหา
  3. การพึ่งพาตนเองในระบบเศรษฐกิจพอเพียง
  4. มีความสำนึกและค่านิยมของการเป็นผู้มีวัฒนธรรมอย่างคนไทยที่ดี
3. คุณสมบัติของสมาชิกตรงตามที่กฎระเบียบที่กองทุนหมู่บ้านกำหนด
  4. การสมัครเข้าเป็นสมาชิก
  5. การฟื้นฟูสภาพจากการเป็นสมาชิก
  6. อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุน
  7. ระเบียบข้อบังคับในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน
  8. การจัดสรรกำไรสุทธิ
  9. การจัดทำบัญชีและการตรวจสอบบัญชีของกองทุน

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 ได้กล่าวถึง การพิจารณาเงินกู้ สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองไว้ในหมวด 7 การกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. สมาชิกที่ต้องการจะขอกู้เงินจากกองทุนต้องเขียนคำขอกู้ โดยระบุวัตถุประสงค์ประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน
2. คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งไม่เกิน 20,000 บาท แต่ถ้าเกินต้องได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการกองทุน แต่ต้องไม่เกิน 50,000 บาท
3. กรณีที่คณะกรรมการกองทุน อนุมัติเงินกู้ยืมตามคำขอกู้ของผู้กู้ หรือว่าบางส่วนให้บันทึกความเห็นในแบบคำขอกู้ยืมเงินและรายละเอียดอื่น ๆ ในการอนุมัติเงินกู้ แจ้งให้ผู้ขอกู้และธนาคารทราบ

ให้คณะกรรมการแต่งตั้ง ผู้แทนกรรมการกองทุนอย่างน้อย 2 คน เป็นผู้แทนในการทำสัญญากู้ยืมเงินกับผู้ขอกู้

ให้ผู้ขอกู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้แล้ว เปิดบัญชีออมทรัพย์กับธนาคารและแจ้งหมายเลขบัญชี ให้คณะกรรมการกองทุนทราบ

4. ให้คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ย หรือผลตอบแทนเงินฝากและเงินกู้
5. การกำหนดการชำระเงินกู้ทั้งเงินต้นและดอกเบี้ยให้ชำระแล้วเสร็จภายใน 1 ปี
6. กรณีผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนตามเงื่อนไข ให้ผู้กู้เสียค่าปรับตามที่ระบุไว้ในระเบียบหรือข้อบังคับของกองทุนกำหนดไว้

กรณีกองทุนหมู่บ้านจอหอ หมู่ที่ 3 มีเกณฑ์สำหรับการพิจารณาเงินกู้ ดังนี้

1. เกณฑ์การพิจารณาให้เงินกู้

- ฐานะยากจน
- มีการประกอบอาชีพจริง
- มีความสามารถในการใช้คืนเงินทุนพร้อมดอกเบี้ย
- ผู้ค้ำย โอกาส
- พิจารณาจากการประกอบอาชีพค้าขาย
- พิจารณาองค์ประกอบของผู้กู้
- พิจารณาจากหลักทรัพย์ของผู้กู้
- พิจารณาผู้ค้ำประกัน 4 คน

2. การคิดดอกเบี้ยหรือผลตอบแทน

- อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ร้อยละ 6 บาท ต่อปี
- อัตราดอกเบี้ยเงินฝากตั้งจะ คิดตามอัตราดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร
- หุ้นให้ตามผลกำไรที่ได้จากกองทุน ในอัตราร้อยละ 5

3. การชำระคืนเงินกู้ ตามที่ระเบียบของกองทุนฯ

4. ค่าปรับ

5. หนึ่งครัวเรือน มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน มีสิทธิ์กู้ได้ 1 คน

6. การกำหนดหลักทรัพย์และผู้ค้ำประกันในการกู้ยืม

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

7. หลักการประเมินโครงการ รูปแบบการประเมินแบบชีพพ์โมเดล (CIPP Model)

การประเมินแบบชีพพ์โมเดล เป็นการประเมินเพื่อให้รายละเอียดต่าง ๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ โดยเฉพาะการประเมินผลโครงการประชุม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบการประเมินความก้าวหน้าเพื่อบ่งชี้จุดเด่น จุดด้อยของการประชุม เพื่อนำผลไปปรับปรุงกิจกรรมแผน

การประชุม และมีการประเมินรวมสรุปหลังโครงการประชุมสิ้นสุด เพื่อบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ของโครงการ

แบบจำลองชีพพี จะประเมินในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1. การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผลเพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะเน้นในด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการ และเงื่อนไขที่เป็นจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ยังช่วยในการวินิจฉัยปัญหา เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้น โดยดูว่า ข้อมูลนั้นมีส่วนช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ ซึ่งมักจะประเมินในด้านต่าง ๆ คือ

1. ความสามารถของหน่วยงานหรือตัวแทนในการจัดโครงการ
2. ยุทธวิธีที่ใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ
3. การได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้โครงการดำเนินไปได้

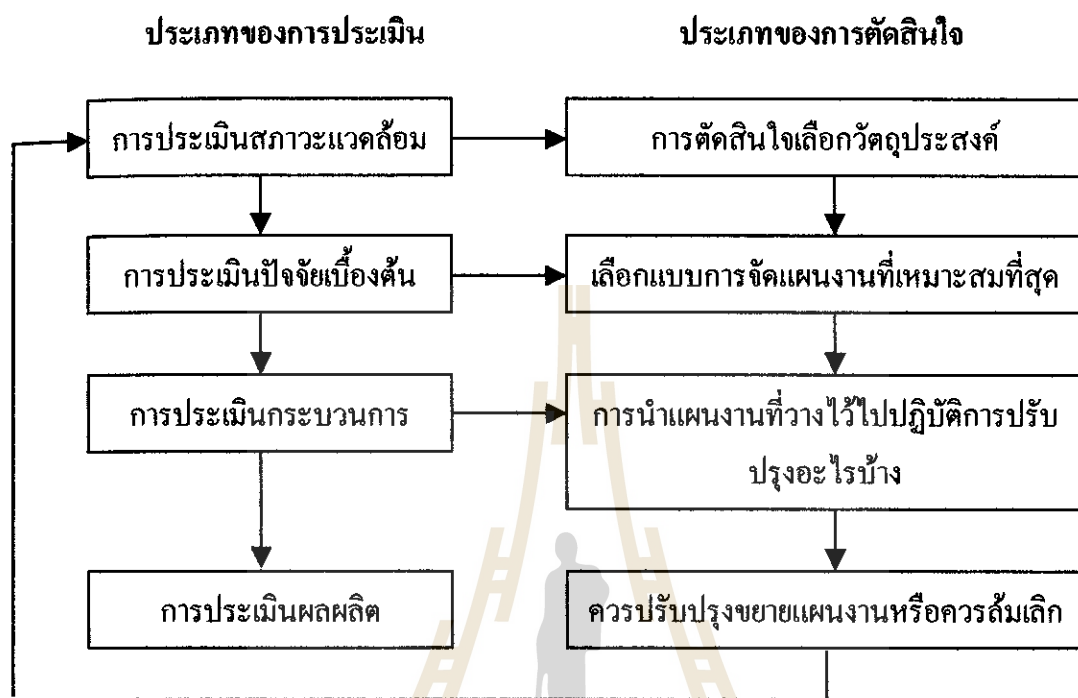
3. การประเมินกระบวนการ เมื่อแผนดำเนินการได้รับอนุมัติและลงมือทำ การประเมินกระบวนการจำเป็นต้องได้รับการเตรียมการ เพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้รับผิดชอบและผู้ดำเนินการทุกลำดับชั้น การประเมินกระบวนการมีวัตถุประสงค์ใหญ่ อยู่ 3 ประการ คือ

1. เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการ
2. เพื่อรวบรวมสารสนเทศ สำหรับผู้ตัดสินใจวางแผนงาน
3. เพื่อเป็นรายงานสะสมถึงการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

4. การประเมินผลผลิต มีจุดหมายเพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จ ไม่เฉพาะเมื่อสิ้นสุดวัฏจักรของโครงการเท่านั้น แต่ยังมีคามจำเป็นในระหว่างการปฏิบัติตามโครงการด้วย

ระเบียบวิธีทั่ว ๆ ไปของการประเมินผลผลิต จะรวมสิ่งต่อไปนี้เข้าด้วยกัน คือ การดูว่าการกำหนดวัตถุประสงค์นั้นนำไปใช้ได้หรือไม่ เหนือในการวัดที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรมคืออะไร เปรียบเทียบผลที่วัดมาได้กับมาตรฐานสัมบูรณ์ (Absolute Criteria) หรือมาตรฐานสัมพันธ์ (Relative Criteria) ที่กำหนดไว้ก่อน และทำการแปลความหมายถึงเหตุของสิ่งที่เกิดขึ้น (จำเนียร สุขหลาย, ธรรมิการ์ แสนศักดิ์, นันทนา รัตนอาภา และสุพักตร์ พิบูลย์, 2544)

แผนภูมิ 2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจ

8. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นโครงการที่รัฐบาลจัดตั้งขึ้น เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนากองทุนไปสู่ความเข้มแข็ง ด้านสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยเป็นโครงการที่ให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนเพื่อการศึกษาหลักสูตรการจัดการและการประเมินโครงการ ซึ่งเป็นหลักสูตรที่กำหนดการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการการเงิน การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัยและการประเมินผลโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์ และการตลาด รวมทั้งการเรียนรู้ชุมชน การประเมินผลและการพัฒนาชุมชนที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ

วัตถุประสงค์หลักของหลักสูตร คือ ต้องการให้บัณฑิตที่ผ่านการเรียนหลักสูตรโครงการฯ ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในการวางแผน การจัดทำโครงการและประยุกต์ความรู้สู่ท้องถิ่น มีความสามารถในการวิจัย ติดตาม ประเมินโครงการ และการมีจิตสำนึกการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น

9. เอกสารที่เกี่ยวข้องอื่นๆ

ในการศึกษาเรื่องกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติได้มีผู้กล่าวถึง การเตรียมความพร้อมของแต่ละหมู่บ้านไว้ ดังนี้

จากการที่รัฐบาลมีนโยบาย "กองทุนหมู่บ้าน" เพื่อเป็นการกอบกู้วิกฤติร่วมกันของชุมชน เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มาเรียนรู้ด้วยกัน คิดด้วยกัน และทำด้วยกัน เพื่อส่งเสริมให้เกิดการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาทำ เพื่อก่อให้เกิดรายได้ ทำให้คนในท้องถิ่นพึ่งพาตนเองได้ ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนทั่วประเทศ มีความพร้อมในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ควรมีการเตรียมความพร้อมของแต่ละหมู่บ้านและชุมชน คือ

1. ควรให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับหมู่บ้านอื่น ๆ
2. เปิดเวทีชาวบ้าน เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของแนวทางการบริหารจัดการกองทุนร่วมกัน
3. การเตรียมคนให้มีความรู้และประสานความร่วมมือกับวัด โรงเรียน นักปราชญ์ และชาวบ้าน
4. มีการสำรวจข้อมูล ทรัพยากร กลุ่มอาชีพ จัดลำดับความสำคัญเร่งด่วน
5. สร้างจิตสำนึก "เพื่อส่วนรวม" ให้เกิดขึ้นภายในหมู่บ้าน
6. หากมีหมู่บ้านที่ยังไม่พร้อมในการจัดตั้งให้ศึกษาเรียนรู้ร่วมกับหมู่บ้านนำร่อง
7. สถานที่ทำการ อาจใช้วัด สุเหร่า โบสถ์คริสต์ หรือพื้นที่บางส่วนในหมู่บ้านมาใช้ให้เกิดประโยชน์ (ชีวิตชุมชน, 2544)

บุญยัง หมั่นดี (2544) ได้กล่าวถึง ความเข้มแข็งของชุมชนในภาคอีสานตอนล่าง พอสรุปประเด็นได้ว่ามีตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน คือ

1. สมาชิกในชุมชนมีอาชีพเลี้ยงครอบครัวได้
2. สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคี
3. ในชุมชนเกิดการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กรประชาชน
4. ในชุมชนมีการประชุมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกเป็นประจำ
5. สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์
6. ชุมชนมีการยกย่องคนที่ทำความดี
7. ชุมชนมีการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส เช่น คนชรา คนพิการ
8. สมาชิกในชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

9. สมาชิกในชุมชนมีโอกาสหาความรู้
10. สมาชิกในชุมชนมีความอบอุ่น รักใคร่ปรองดองกัน
11. ชุมชนมีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม
12. ในชุมชนร่วมกันแก้ปัญหาของชุมชน โดยมีแผนงาน

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านในครั้งนี้ได้ทำการประเมินโครงการ จากกรณีศึกษา หมู่บ้านจอหอ หมู่ที่ 3 ต.จอหอ อ.เมือง จ.นครราชสีมา ซึ่งมีวิธีการดำเนินการประเมินโครงการ ประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้

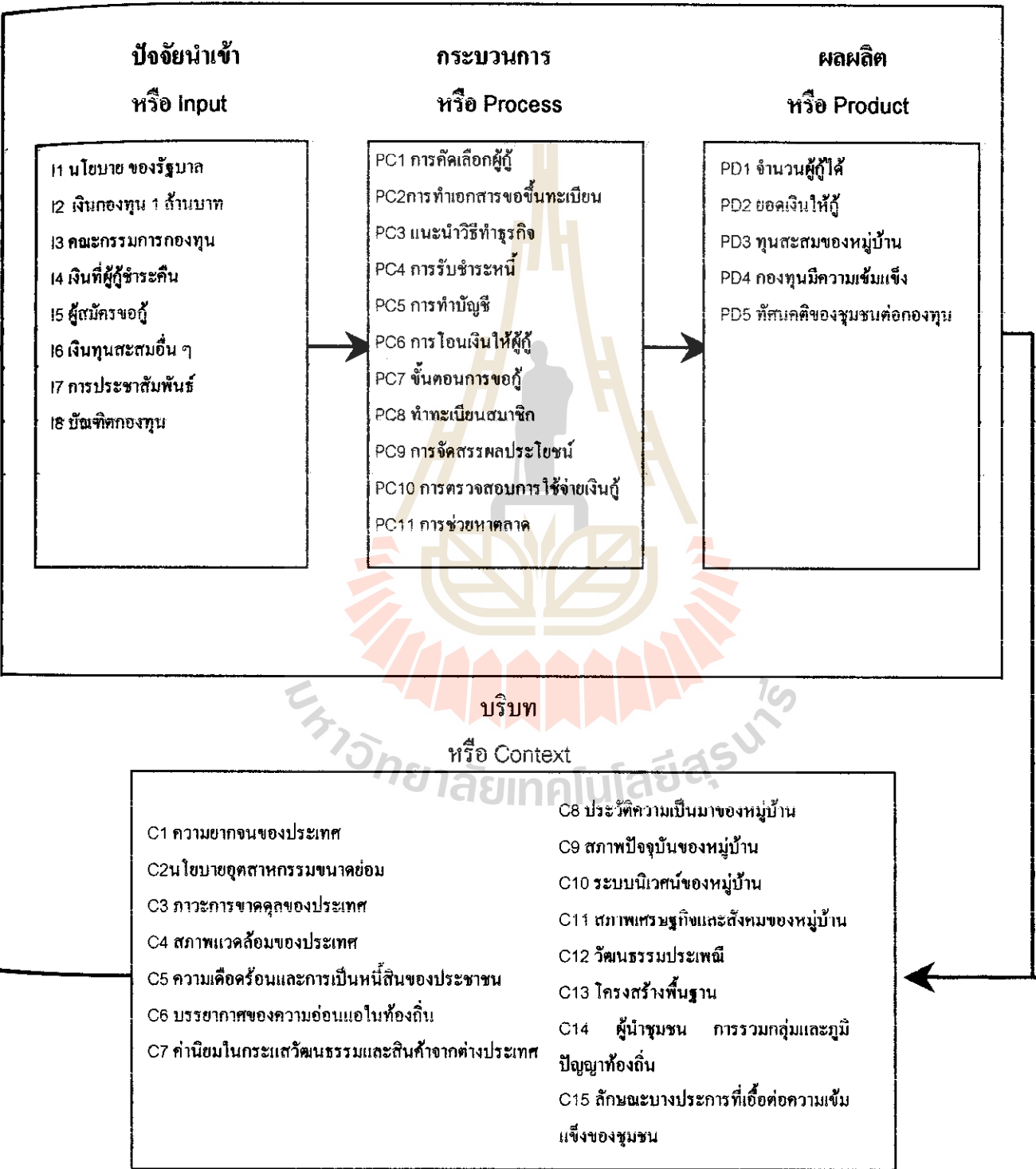
1. วิธีการประเมินโครงการ
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูลและตีความหมาย

1. วิธีการประเมิน

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน มีรูปแบบการประเมินเชิงระบบ ซึ่งตรงกับ ซิปป์ โมเดล (CIPP Model) ซึ่งต้องมีการประเมินในด้านต่าง ๆ ดังนี้ การประเมินสภาพแวดล้อม, การประเมินปัจจัยนำเข้า, การประเมินกระบวนการ และการประเมินผลผลิต เมื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับ หมู่บ้านจอหอ หมู่ที่ 3 ต.จอหอ อ.เมือง จ.นครราชสีมา โดยทำการประเมิน 2 ระบบ คือ

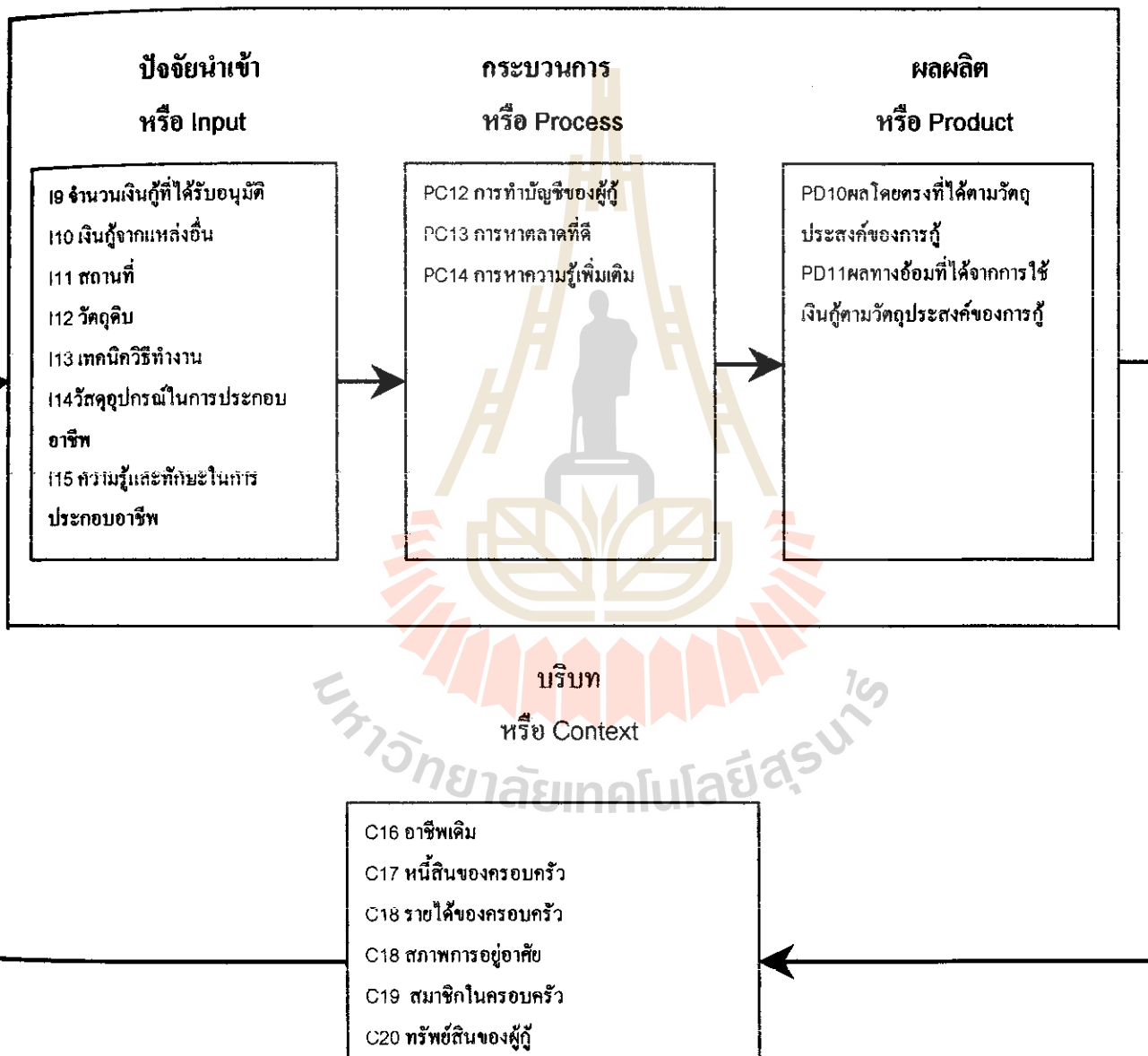
1. หน่วยระบบ A การบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้
2. หน่วยระบบ B การดำเนินกิจกรรมของผู้กู้แต่ละราย
สามารถแสดงในรูปแบบแผนภูมิ ได้ดังนี้

หน่วยระบบ A หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้

แผนภูมิที่ 3.1 หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้

หน่วยระบบ B หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย

แผนภูมิที่ 3.2 หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละราย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร หมายความว่า กลุ่มทั้งหมดของสิ่งที่ต้องการศึกษา ซึ่งอาจเป็นบุคคล อาจเป็นสิ่งที่มีชีวิตหรือไม่มีชีวิต ประชากรจะมีลักษณะเป็นอย่างไร ย่อมขึ้นอยู่กับเรื่องที่ต้องการศึกษา และวัตถุประสงค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

ในการกำหนดประชากรในการประเมินโครงการนี้ ผู้จัดทำสารนิพนธ์ ได้ทำการประเมินประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตของ บ้านจอหอ ม.3 ต.จอหอ อ.เมือง จ.นครราชสีมา เมื่อมีการกำหนดประชากรได้แล้ว ก็ต้องมีการกำหนดขอบเขตของการประเมิน เพื่อส่งผลต่อข้อมูลที่ถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์และความเที่ยงตรงของข้อมูล เนื่องจาก เป็นการหาข้อมูลของประชากรเฉพาะหมู่บ้านที่ทำการศึกษา เมื่อ ได้ข้อมูล สามารถวิเคราะห์ร่วมกับสภาพของหมู่บ้าน ได้

การหาข้อมูลต่าง ๆ เพื่อทำการประเมินต้องมีการคัดเลือกประชากร หรือ ผู้ให้ข้อมูลให้ตรงกับความต้องการ เช่น การร่างกฎระเบียบของกองทุน ต้องสอบถามคณะกรรมการกองทุน เพราะฉะนั้น สามารถแบ่งผู้ที่ให้ข้อมูลสำหรับประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้าน ได้ คือ

1. กลุ่มผู้นำ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น นายกเทศบาล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อดีตกำนัน ฯ เนื่องจากบุคคลกลุ่มนี้เป็นผู้ที่มีความรู้เรื่องของหมู่บ้านดีที่สุดและชาวบ้านให้ความเคารพ
2. ข้าราชการของรัฐบาล เช่น ข้าราชการที่ทำงานอยู่ในเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่การประปา ฯ กลุ่มประชากรนี้สามารถให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลที่ได้มีการรวบรวมข้อมูลไว้แล้ว (ข้อมูลทุติยภูมิ) ซึ่งทำให้ประหยัดเวลาในการหาข้อมูล
3. กรรมการกองทุน เรื่องที่เกี่ยวกับกองทุนบางอย่างต้องสอบถามจากคณะกรรมการกองทุน เช่น กฎระเบียบของกองทุน นโยบายการปล่อยกู้ การมาชำระคืนเงินกู้ของผู้กู้ ฯ
4. ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ซึ่งสามารถแยกได้ คือ
  - 4.1 สมาชิกกองทุน
  - 4.2 ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุน

การสอบถามข้อมูลบางอย่างจำเป็นต้องสอบถามสมาชิกกองทุน เช่น การนำเงินกู้ไปใช้ ความคิดเห็นของผู้กู้ต่อเรื่องของกองทุน

จำนวนประชากรที่ต้องทำการศึกษาข้อมูล คือ

1. ประชาชนในหมู่บ้าน	มีจำนวนทั้งหมด	3,117 คน
2. คณะกรรมการกองทุน	มีจำนวนทั้งหมด	14 คน

3. สมาชิกของกองทุน	มีจำนวนทั้งหมด	160 คน
4. สมาชิกที่ผ่านการอนุมัติเงินกู้	มีจำนวนทั้งหมด	101 คน
5. กลุ่มผู้กู้เงิน สามารถแบ่งตามประเภทของอาชีพ ได้ดังนี้		
- กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพเกษตรกรรม		26 คน
- กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพค้าขาย		56 คน
- ผู้ประกอบการอาชีพบริการ		18 คน
- อุตสาหกรรมในครอบครัว		1 คน

กลุ่มตัวอย่าง หมายถึง กลุ่มที่ถูกเลือกขึ้นมาเป็นตัวอย่าง เพื่อใช้เป็นตัวแทนของประชากร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

ในการหาข้อมูลต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน จำนวนประชากรมีจำนวนมาก ดังนั้น จึงต้องทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง เนื่องด้วยหากทำการหาข้อมูลหรือสอบถามจำนวนประชากรทั้งหมดในหมู่บ้าน ภายในระยะเวลาที่กำหนดจึงไม่อาจกระทำได้ ดังนั้น ต้องทำการคัดเลือกกลุ่มของตัวอย่าง เพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูล

3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน สิ่งบ่งชี้ที่ทำให้ทราบว่าการประเมินโครงการสำเร็จ ผลบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ดังนั้นจำเป็นต้องมีการกำหนดตัวบ่งชี้หรือตัวชี้วัดของการดำเนินโครงการนั้น ๆ ว่าได้บรรลุผลสำเร็จแล้ว

ตัวชี้วัด หมายถึง ข้อความที่แสดงหรือระบุประเด็นที่ต้องการประเมิน หรือตัวแปรที่ต้องการศึกษานั้นจะบรรลุผลสำเร็จตามเกณฑ์นั้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

สำหรับโครงการกองทุนหมู่บ้าน การกำหนดตัวชี้วัดประกอบไปด้วย 2 หน่วยระบบที่จะทำการวิเคราะห์ มีดังนี้

- หน่วยระบบ A หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้
- หน่วยระบบ B หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

ดังนั้น ในการกำหนดตัวชี้วัดเพื่อที่จะประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน จึงเป็นไปตามกรอบแนวคิดทฤษฎีของ ซิฟท์โมเดล ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งได้รายการตัวชี้วัด ดังนี้

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ A

คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้ดูแลราย ประกอบไปด้วย

4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator) เป็นการศึกษาบริบททั้งภายนอกและภายใน
หมู่บ้าน

1.1 ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ ประกอบด้วย

- ความยากจนของประเทศ
- นโยบายอุตสาหกรรมขนาดย่อม
- ภาวะการขาดดุลของประเทศ
- สภาพแวดล้อมของประเทศ
- ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน
- บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่น
- ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น ประกอบด้วย

- ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน
- สภาพปัจจุบันของหมู่บ้าน
- ระบบนิเวศน์ของหมู่บ้าน
- สภาพเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้าน
- วัฒนธรรมประเพณี
- โครงสร้างพื้นฐาน
- ผู้นำชุมชน การรวมกลุ่มและภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ลักษณะบางประการที่เอื้อต่อความเข้มแข็งของชุมชน

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วย ตัวแปรดังต่อไปนี้

2.1 นโยบาย ของรัฐบาลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

2.2 เงินกองทุน 1 ล้านบาท

2.3 คณะกรรมการกองทุน

2.4 เงินที่ผู้กู้ชำระคืน

2.5 ผู้สมัครขอกู้

- 2.6 เงินทุนสะสมอื่น ๆ
- 2.7 การประชาสัมพันธ์
- 2.8 บัณฑิตกองทุน
3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วยตัวแปร ดังต่อไปนี้
  - 3.1 การคัดเลือกผู้กู้
  - 3.2 การทำเอกสารขอเงินทะเบียน
  - 3.3 แนะนำวิธีทำธุรกิจ
  - 3.4 การรับชำระหนี้
  - 3.5 การทำบัญชี
  - 3.6 การโอนเงินให้ผู้กู้
  - 3.7 ขั้นตอนการขอกู้
  - 3.8 ทำทะเบียนสมาชิก
  - 3.9 การจัดสรรผลประโยชน์
  - 3.10 การตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกู้
  - 3.11 การช่วยเหลือตลาด
4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้
  - 4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่
    - จำนวนผู้กู้ที่ได้
    - ยอดเงินที่ให้ผู้กู้
  - 4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) ได้แก่
    - จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน
  - 4.3 ผลกระทบทางอ้อม
    - กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง
    - ทักษะชีวิตของชุมชนต่อกองทุน

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B

คือ หน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย ประกอบไปด้วย 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ B แบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1.1 ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดชนิดเดียวกับ ตัวชี้วัดระดับประเทศของหน่วยระบบ A

1.2 ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นตัวชี้วัดชนิดเดียวกับ ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่นของหน่วยระบบ A

1.3 ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบด้วย ดังนี้

- 1.3.1 อาชีพเดิม
- 1.3.2 หนี้สินของครอบครัว
- 1.3.3 รายได้ของครอบครัว
- 1.3.4 สภาพการอยู่อาศัย
- 1.3.5 สมาชิกในครอบครัว
- 1.3.6 ทรัพย์สินของผู้กู้

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B ประกอบด้วย

- 2.1 จำนวนเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติ
- 2.2 เงินกู้จากแหล่งอื่น
- 2.3 สถานที่
- 2.4 วัตถุประสงค์
- 2.5 เทคนิควิธีการทำงาน
- 2.6 วัสดุอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพ
- 2.7 ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ

3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ B ประกอบด้วย

- 3.1 การทำบัญชีของผู้กู้
- 3.2 การหาตลาดที่ดี
- 3.3 การหาความรู้เพิ่มเติม

4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ

- 4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่
  - รายได้ของผู้กู้
  - ผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งที่ของ
- 4.2 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่

- ผู้ที่มีการพึ่งตนเอง
- กิจการของผู้กู้เข้มแข็ง

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพถือว่าเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญ ดังนั้นจึงต้องมีการเลือกใช้เครื่องมือให้เหมาะสมกับข้อมูล และเครื่องมือที่นำมาใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน คือ

1. การสังเกต

เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสังเกตพฤติกรรมของบุคคล โดยไม่ให้บุคคลนั้นรู้ตัว ในการหาข้อมูล บางกรณีต้องใช้การสังเกต เช่น ภาพรวมการประกอบอาชีพของประชาชนในหมู่บ้าน, สภาพแวดล้อมโดยรวมของหมู่บ้าน ด้านการบริหารกองทุนหมู่บ้าน สามารถใช้เทคนิคการสังเกตได้ เช่น เมื่อมีการจัดประชุมคณะกรรมการกองทุน อาจสังเกตได้ว่าคณะกรรมการคนใดที่ชอบแสดงความคิดเห็น คนใดไม่แสดงความเห็น กรรมการคนใดที่มักจะมาประชุมล่าช้า หรือ เมื่อจัดให้มีการประชุมสมาชิกผู้กู้ มีผู้มาประชุมมากน้อยเพียงใด

การเก็บข้อมูลโดยการสังเกต เป็นวิธีที่ทำให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและเที่ยงตรง เนื่องจากผู้ถูกสังเกตไม่ทราบว่ากำลังถูกสังเกต แต่วิธีการนี้ผู้ที่ทำการประเมินต้องมีความเป็นกลางไม่ลำเอียง

2. การสัมภาษณ์

เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยการสอบถามจากประชาชนในหมู่บ้าน การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านใช้วิธีการสัมภาษณ์มากที่สุดในการเก็บข้อมูล เนื่องจากการสัมภาษณ์เป็นการสอบถามจากชาวบ้านโดยตรง ทำให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพและข้อมูลบางอย่างต้องใช้ในการสัมภาษณ์ เช่น การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องของกองทุน การสอบถามเรื่องสภาพแวดล้อมของหมู่บ้านทั้งในอดีตและปัจจุบัน

การใช้เครื่องมือสำหรับการสัมภาษณ์ ต้องอาศัยการจดหรือพูดคุยกับผู้ถูกสัมภาษณ์และจดจำแล้วนำมาจดบรรยายในภายหลัง

3. แบบสอบถาม ประเภทมาตราจัดอันดับ

เป็นเครื่องมือสำหรับการเก็บข้อมูล บร.2 แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน โดยการให้ประชาชนในหมู่บ้านแสดงความคิดเห็น จากแบบสอบถาม 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง น้อย แต่ในการทำ บร.2 จะทำการสัมภาษณ์และให้แบบสอบถาม เนื่องจากประชากรในหมู่บ้านมีจำนวนมาก

เครื่องมือ สำหรับ ทา บร.1 – บร.12 สามารถแยกได้ คือ

ตารางที่ 3.1 แบบรายงานต่าง ๆ (บร.)และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

แบบรายงานต่าง ๆ (บร.)	เครื่องมือ
1. แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน (บร.1)	การสัมภาษณ์ , การสังเกต
2.แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน (บร.2)	การสัมภาษณ์ , แบบสอบถาม
3. แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทักษะชีวิตที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (บร.3)	การสัมภาษณ์
4. แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน (บร.4)	การสัมภาษณ์ , การสังเกต
5. แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (บร.5)	การสัมภาษณ์ , การสังเกต
6. แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (บร.6)	การสัมภาษณ์ , การสังเกต
7.แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน (บร.7)	การสัมภาษณ์ , การสังเกต สรุปจาก บร. 2
8.โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (บร.8)	การสัมภาษณ์ , การสังเกต
9. แบบบันทึกการสัมภาษณ์ (บร.9)	การสัมภาษณ์ , การสังเกต
10. แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน (บร.10)	การสัมภาษณ์ , การสังเกต
11. แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี (บร.11)	การสัมภาษณ์ , การสังเกต
12. การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน (บร.12)	การสัมภาษณ์ , การสังเกต

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ต้องมีการจำแนกขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ คือ

1. การกำหนดตัวชี้วัดและกำหนดข้อมูล การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านต้องมีการกำหนดตัวชี้วัด เพื่อให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของโครงการ และการเลือกใช้ข้อมูลที่ต้องการ

2. กำหนดแหล่งข้อมูล เมื่อทราบตัวชี้วัดของการประเมินแล้วว่ามิอะไรบ้าง ขั้นตอนนี้เป็น การหาแหล่งข้อมูลหรือผู้ให้ข้อมูล ว่าควรเป็นใครหรือจะหาข้อมูลจากที่ใดได้บ้าง เช่น ตัวชี้วัด บริบทเฉพาะตัวของผู้กู้ คือ ความสามารถการชำระหนี้ หนี้สินของผู้กู้ อาชีพหลักของผู้กู้ ฯ ตัวชี้วัด เหล่านี้ในการหาข้อมูลต้องสัมภาษณ์จากผู้กู้โดยตรง

3. การเลือกกลุ่ม การเก็บรวบรวมข้อมูลต้องทำการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ตรงกับ วัตถุประสงค์หรือตามแบบ บร. ต่าง ๆ ที่กำหนดมาให้ เช่น การสอบถามความรู้สึกจากกลุ่มผู้กู้ และ ผู้ที่ไม่ได้กู้เงินจากกองทุน หรือ การเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ต้องมีการสอบถาม จากบุคคล ให้หลากหลายอาชีพไม่ถามเฉพาะบางกลุ่ม เพื่อให้ได้ความคิดเห็นที่หลากหลาย

4. เลือกวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยอาศัยแบบ รายงานต่าง ๆ (บร.1 - บร.12) ได้รับมา ว่าควรจะใช้เครื่องมืออะไรในการเก็บข้อมูล (ดังที่กล่าว มาแล้วในหัวข้อเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน)

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล เมื่อมีการคัดเลือกเครื่องมือที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ขั้นตอนนี้คือ การลงพื้นที่ปฏิบัติงานจริงเพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนในหมู่บ้าน

เมื่อทราบขั้นตอนต่าง ๆ ของการเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนต่อมา ก็คือ วิธีการเก็บรวบรวม ข้อมูล โดยวิเคราะห์เลือกเครื่องมือให้เหมาะสมกับประเภทของข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง สำหรับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ที่นำมาใช้ คือ

1. การสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์เป็นรูปแบบของการพูดคุยกับประชาชนในหมู่บ้าน และ สร้างความเป็นกันเองกับผู้ถูกสัมภาษณ์ เพื่อจะได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นความจริง ในการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้าน ต้องอาศัยเครื่องมือของ บร.ต่าง ๆ มาเป็นแนวทางการตั้งคำถาม เช่น บร. 1 ต้องสัมภาษณ์ชาวบ้าน เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของหมู่บ้านในอดีตและปัจจุบัน ประวัติของหมู่บ้าน หรือ แบบ บร.11 ต้องสัมภาษณ์ผู้กู้เกี่ยวกับการใช้เงินกู้และหนี้สินส่วนตัว ในระหว่างการสัมภาษณ์ อาจมีการจดบันทึกคร่าวๆ ไว้ป้องกันการลืมหรือผู้สัมภาษณ์ อาจมีการบันทึกเฉพาะระหว่างการ สัมภาษณ์ด้วยก็ได้

2. การสังเกต เป็นวิธีการเก็บข้อมูลที่ผู้ทำสารนิพนธ์ได้ทำการสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ของประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการเก็บข้อมูล โดยอาจทำการสังเกตพฤติกรรมของผู้ถูกสัมภาษณ์ ขณะทำการสัมภาษณ์ ก็ได้

3. การใช้แบบสอบถาม เป็นวิธีการเก็บข้อมูลที่ใช้แบบสอบถามให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมายตอบคำถาม เช่น การทำแบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน (บร.2)

4. การอภิปรายกลุ่ม เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันจำนวน 7 - 8 คน มาร่วมแสดงความคิดเห็น จากคำถามของผู้ประเมิน(กระทรวงศึกษาธิการ ,2545) เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแบบ บร. 6 คือ รายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงิน โดยจัดแสดงความคิดเห็นของผู้ที่มีอาชีพเดียวกัน มาร่วมเสนอความคิดเห็น เกี่ยวกับมีวิธีการใดที่ส่งเสริมทำให้อาชีพของกลุ่มคน มีรายได้เพิ่มมากขึ้น

5. การจัดเวทีประชุมเวทีชาวบ้าน การเก็บรวบรวมข้อมูล ที่ทำการประชุมชาวบ้านในหมู่บ้าน เพื่อร่วมกันแสดงความคิดเห็น เพื่อให้ได้ผลสรุปรวมของผู้เข้าร่วมประชุม เช่น การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน (บร.12) เป็นการระดมความคิดของผู้นำชุมชน ว่ามีความภูมิใจอะไรบ้างในหมู่บ้านและมีความต้องการอะไรเพิ่มขึ้นบ้างจากในหมู่บ้าน

6. การศึกษาจากข้อมูลมือสอง ได้แก่ ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านทั้งจากหนังสือพิมพ์ , วารสาร ฯ

6. การวิเคราะห์ข้อมูลและตีความหมาย

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นขั้นตอนที่ทำต่อจากการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเมื่อมีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดแล้ว และทำการจัดระบบเพื่อแยกประเภทของข้อมูลให้อยู่ประเภทเดียวกัน เพื่อสะดวกต่อการทำความเข้าใจและแปลความหมายข้อมูลที่ได้รับมา เพื่อทำการวิเคราะห์กับโครงการว่าบรรลุตามจุดประสงค์หรือไม่

ประเภทของการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตัวเลขแล้วสรุปผลโดยใช้ค่าสถิติ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของข้อความที่จะนำไปใช้อธิบายในประเด็นที่ต้องการ(กระทรวงศึกษาธิการ,2545)

ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล

1. การแยกประเภทของข้อมูล ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านต้องทำการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จาก บร.1 – บร.12 เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลได้แล้ว ต้องมาทำการวิเคราะห์แยกประเภทของข้อมูลเดียวกัน คือ ข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นข้อมูลที่มีตัวเลข เช่น บร.1 บร.2 ต้องมีการนำเทคนิควิธีทางสถิติมาช่วยวิเคราะห์ข้อมูล เช่น การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ การหาค่าเฉลี่ย ฯ

2.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน มีข้อมูลเชิงคุณภาพมากที่สุด เพราะเป็นข้อมูลที่ให้ชาวบ้านและคณะกรรมการแสดงความคิดเห็น ซึ่งในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ก็ต้องมีการแยกข้อมูลให้อยู่ประเภทเดียวกัน เพื่อจะช่วยในการวิเคราะห์มีดังนี้

- ข้อมูลที่เกี่ยวกับบริบทของหมู่บ้านทั้งจากคำบอกเล่าของชาวบ้าน และข้อมูลมือสองที่เกี่ยวกับบริบทของชุมชน เช่น ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน ที่ตั้ง อาณาเขต สภาพที่ดิน

- ข้อมูลที่เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน เช่น กฎระเบียบของกองทุนฯ รายงานการประชุมของกองทุนฯ การวิเคราะห์ความเข้มแข็งของกองทุน การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกองทุนของสมาชิกและไม่ใช่สมาชิก ฯ

- ข้อมูลที่แสดงความคิดเห็นของบุคคลอื่น ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับเรื่องของกองทุนหมู่บ้านฯ เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ร่วมกัน

บทที่ 4

ผลการติดตามประเมินโครงการ

ผลการติดตามประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กรณีศึกษา กองทุนหมู่บ้านจอหอ หมู่ที่ 3 ประกอบด้วยการรายงานข้อมูลที่ได้ตามกรอบแนวคิดทฤษฎี ชิพพ์ โมเดล (CIPP Model) ซึ่งเป็นรายงานบทที่ 1 ถึง บทที่ 3 และการรายงานตามวัตถุประสงค์ของการ ทำสารนิพนธ์แต่ละประการ ทั้ง 3 ประการ มีดังนี้

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน
2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม
3. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

โดยที่จะใช้หลักการประเมินตามสภาพจริงเป็นสำคัญ ดังนั้น สำหรับตัวชี้วัดหรือตัวแปรที่ ผู้ประเมินไม่สามารถตั้งเกณฑ์การตัดสินค่า “ดี - เลว” ก็จะนำเสนอข้อมูลสภาพจริงเท่านั้น ส่วนตัว ชี้วัดใดที่สามารถตั้งเกณฑ์ตัดสินค่าได้ ก็จะแสดงเกณฑ์นั้นอย่างชัดเจน ควบคู่ไปกับการเสนอข้อมูล และเสนอผลการตัดสินค่า

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน

1.1 ความยากจนของประเทศ

รายได้ นับว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของคนให้อยู่ดีมีสุข แต่ อย่างไรก็ตาม ย่อมมีความแตกต่างทางด้านหารายได้ ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ระหว่างกลุ่มผู้มีรายได้มาก กับกลุ่มผู้มีรายได้น้อยหรือมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรง ชีวิต โดยคนกลุ่มนี้ถูกเรียกว่า เป็นคนจน ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีมากที่สุดในประเทศไทย

จากรายงานของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) รายงานถึงความอยู่ดีมีสุขของคนไทย ในช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจ (ปี 2535 - 2539) ช่วงเกิด วิกฤต (ปี 2540 - 2541) และช่วงหลังวิกฤต (ปี 2542 - 2544) พบว่า

- ดัชนีการทำงาน ก่อนวิกฤต 79.8% ช่วงวิกฤต 38.4% หลังวิกฤต 50.3%
- การกระจายรายได้ ก่อนวิกฤต 83% ช่วงวิกฤต 77.6% หลังวิกฤต 73.4%

(ห้าปีวิกฤตคนไทยแย่งจนเพิ่ม, www, 2545)

จากการสำรวจจะเห็นได้ว่าช่วงที่เกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจ ประเทศไทยมีภาวะ เศรษฐกิจที่ดิ่ง คือ คนมีงานทำ มีการกระจายรายได้ที่ดี แต่เมื่อเกิดวิกฤตการทางเศรษฐกิจส่งผลให้

อัตราการว่างงานลดลง เพราะ โรงงานต่าง ๆ ต้องปิดตัวลงเป็นจำนวนมาก เมื่อต้อง
 ดองงานก็ต้องประสบภาวะการขาดรายได้จนเจือจรรอบครัว ถึงแม้ว่าปัจจุบันระบบเศรษฐกิจใน
 ประเทศจะดีขึ้นมาบ้างแต่ก็ยังมีภาวะปัญหาการว่างงานเป็นจำนวนมาก

ตารางที่ 4.1 จำนวนและอัตราการว่างงาน จำแนกตามรายภาค

ภาค	2544			2545			
	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มี.ค.	เม.ย.		
					รวม	ชาย	หญิง
จำนวนผู้ว่างงาน (หน่วย : ล้านคน)							
ยอดรวม	1.33	1.35	1.42	0.9	1.25	0.73	0.52
กรุงเทพมหานคร	0.11	0.16	0.15	0.12	0.19	0.11	0.08
กลาง	0.14	0.14	0.16	0.11	0.16	0.1	0.06
เหนือ	0.16	0.13	0.23	0.13	0.15	0.07	0.08
ตะวันออกเฉียงเหนือ	0.87	0.85	0.82	0.44	0.64	0.39	0.25
ใต้	0.05	0.07	0.05	0.11	0.11	0.06	0.05
อัตราการว่างงาน (ร้อยละ)							
ยอดรวม	4	4.1	4.2	2.7	3.7	3.9	3.4
กรุงเทพมหานคร	2.6	3.6	3.6	2.6	4.3	4.6	3.9
กลาง	1.8	1.9	2	1.4	2	2.4	1.5
เหนือ	2.5	2.1	3.7	2.1	2.4	2.1	2.7
ตะวันออกเฉียงเหนือ	8.2	8.1	7.6	4.2	5.9	6.2	5.6
ใต้	1.2	1.6	1.3	2.5	2.6	2.6	2.7

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2545)

จากตารางแสดงว่าจำนวนและอัตราการว่างงาน ปรากฏว่าผู้ว่างงานมากที่สุดอยู่ใน
 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ(อีสาน)มากที่สุด โดยอาจมีสาเหตุมาจากในช่วงก่อนเกิดวิกฤตทาง
 เศรษฐกิจ การประกอบอาชีพด้านอสังหาริมทรัพย์เป็นอาชีพที่ก่อให้เกิดรายได้มากที่สุด ซึ่งได้แก่
 การสร้างที่อยู่อาศัยต่าง ๆ ทำให้ประชาชนที่อยู่ในเขตของภาคอีสานนิยมละทิ้งถิ่นฐานของคนเข้ามา
 ทำงานรับจ้างใช้แรงงานในจังหวัดต่าง ๆ ที่มีความเจริญ แต่เมื่อเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจส่งผลให้
 บุคคลเหล่านี้ต้องดองงานเป็นจำนวนมาก ขาดรายได้ในการใช้จ่ายภายในครอบครัว ซึ่งส่งผลกระทบต่อ
 ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่น ปัญหายาเสพติด, ปัญหาอาชญากรรม, ปัญหาการชะลอตัว
 ทางเศรษฐกิจ ฯ ดังนั้นภาครัฐจึงให้ความสนใจในเรื่องปัญหาของความยากจนมากที่สุด

วรวิทย์ อวิรุทธ์วรกุล , ทิปรัตน์ วัชรางกูร และวิณา เศรษฐนาคร (2545) ได้กล่าวถึงแนวทางแก้ไขปัญหาค่าความยากจนของรัฐบาลไว้ ดังนี้คือ

1. นโยบายของรัฐบาลในการสร้างความเข้มแข็งของสังคมและเศรษฐกิจฐานรากประกอบด้วย

- โครงการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อย
- การจัดตั้งธนาคารประชาชน
- การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน
- โครงการหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล
- โครงการประกันสุขภาพ 30 บาทรักษาทุกโรค

2. การดำเนินงานโดยหน่วยงานภาครัฐ โดยมีวงเงินงบประมาณปี 2545 จำนวน 76,693.67 ล้านบาท เพื่อเน้นด้านการส่งเสริมอาชีพ การพัฒนาคุณภาพชีวิต

3. ให้เงินสนับสนุนการจัดทำแผนชุมชน วงเงิน 8,500 ล้านบาท เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชน

4. นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง

5. สร้างความเสมอภาค เป็นธรรมและมีความเท่าเทียมกันระหว่างคนจนและกลุ่มคนต่าง ๆ

ปัญหาค่าความยากจนเป็นปัญหาสำคัญของรัฐบาลต้องเร่งแก้ไข เพื่อลดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม และ โครงการกองทุนหมู่บ้านก็เป็นโครงการที่ต้องการแก้ไขปัญหาค่าความยากจนคือ ต้องการให้ประชาชนในหมู่บ้าน มีความสามารถในการสร้างรายได้ เพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัว ไม่ต้องพึ่งพิงการทำงานในโรงงาน เนื่องจากหากโรงงานปิดกิจการก็จะต้องตกงานอีก แต่หากคนในหมู่บ้านมีการรวมกลุ่มทางอาชีพ หรือ มีเงินลงทุนทำอาชีพก็มีความสามารถสร้างรายได้

1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

นับจากประเทศไทยประสบกับปัญหาภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้ภาวะการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจชะงักงันและถดถอย แต่ในขณะเดียวกันการแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศต่าง ๆ มีการแข่งขันอย่างรุนแรง ในขณะที่โรงงานขนาดใหญ่ในประเทศไทยต้องปิดกิจการลงไปเป็นจำนวนมาก ดังนั้นภาครัฐบาลจึงหันมาให้ความสนใจกับการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) เพราะต้องการให้ภาคอุตสาหกรรมมีพื้นฐานที่มั่นคงจากอุตสาหกรรมขนาดเล็กก่อน แต่ในปัจจุบันปัญหาสำคัญของ SMEs คือ

1. การขาดความรู้ทางด้านการบริหารและการจัดการธุรกิจ
2. นักธุรกิจ SMEs มี "วิถึญาณของนักประกอบการ" น้อย คือ ต้องเป็นผู้มีความอดทน เป็นผู้รักการเรียนรู้ เปิดวิสัยทัศน์รับสิ่งใหม่ ๆ มีระเบียบในตัวเอง ฯ
3. ปัญหาการขาดบุคลากรที่มีคุณภาพและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน
4. ขาดแรงงานที่มีฝีมือ มีคุณภาพ และรักการเรียนรู้
5. ต้นทุนการผลิตของ SMEs ไทยยังสูงกว่าคู่แข่ง
6. มีการแข่งขันสูง
7. ประสิทธิภาพในการผลิตต่ำ
8. ขาดการประสานงานที่มีประสิทธิภาพระหว่าง SMEs และภาครัฐ
9. ขาดเงินทุน (สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย,2543)

จากปัญหาต่าง ๆ ที่กล่าวมา ภาครัฐจึงได้จัดทำแผนปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม (Industrial Restructuring Plan) พ.ศ. 2541 – 2545 โดยคณะกรรมการพัฒนาอุตสาหกรรมแห่งชาติ มีแนวทางโดยรวม คือ

1. มุ่งสู่การผลิตสินค้าระดับกลางและระดับสูงมากขึ้น เพื่อให้เกิดมูลค่าสูงขึ้น
2. ลดต้นทุนการผลิตและปรับปรุงการส่งมอบสินค้าให้รวดเร็วยิ่งขึ้น
3. ยกระดับความรู้ ความสามารถของบุคลากร
4. สร้างพันธมิตรทางการผลิตและการค้ากับธุรกิจทั้งในประเทศและต่างประเทศ
5. ปรับการผลิตที่ลดมลภาวะจากภาคอุตสาหกรรม ด้วยการจัดเขตอุตสาหกรรมเฉพาะประเภท

เฉพาะประเภท

6. กระจายการผลิต ไปสู่ภูมิภาคและชนบท
7. จัดตั้งสำนักงานส่งเสริม SMEs เพื่อเป็นองค์กรประสานการจัดทำแผนปฏิบัติการส่งเสริม SMEs กับหน่วยงานต่าง ๆ
8. จัดตั้งกองทุนส่งเสริม SMEs เพื่อสนับสนุนการใช้จ่ายในเรื่องการส่งเสริมและพัฒนา SMEs

9. จัดทำนโยบายและแผนส่งเสริม SMEs และจัดทำแผนปฏิบัติการส่งเสริม SMEs (สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย,2543)

แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีผู้วิจารณ์เกี่ยวกับเรื่องของ SMEs ไว้ดังนี้ ถึงแม้ว่าทางรัฐจะใช้จ่ายเงินอัดฉีด เพื่อให้เกิดการเติบโต แต่ภายหลังก็จะเกิดปัญหาตามเดิม แนวทางแก้ไข คือ ควรส่ง

เสริมในเรื่อง 1 ผลลัพธ์ 1 คำบด เพื่อส่งเสริมให้เกิดวิสาหกิจชุมชนขึ้น ให้เกิดความเข้มแข็งอยู่รอดและเลี้ยงตนเองได้ ซึ่งส่งผลต่อการไหลเวียนของระบบเศรษฐกิจที่ดีขึ้น (สมคิด จาคูศรีพิทักษ์ ,www,2545)

1.3 ภาวะขาดดุลการค้าของประเทศ

การส่งออกและการนำเข้า ถือได้ว่ามีส่วนทำให้เศรษฐกิจของประเทศไทยดีหรือไม่ดี เพราะหากประเทศไทยมีการนำเข้ามากกว่าส่งออก หรือภาวะขาดดุลจะส่งผลทำให้เงินตราต้องไหลออกนอกประเทศ คือ ต้องซื้อสินค้ามามากในขณะที่การส่งออกมีน้อย แต่ในทางตรงกันข้าม หากประเทศไทยส่งออกมากกว่านำเข้า หรือเรียกว่า ภาวะเกินดุล ซึ่งจะส่งผลดีต่อประเทศไทย คือ มีเงินกำไรจากการส่งออกสามารถนำรายได้ในส่วนนี้มาใช้ในการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ได้

ดุลการค้าของไทยมีภาวะขาดดุลและเกินดุลอยู่ใน 2 ช่วง คือ 1. ช่วงก่อนเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจ และช่วงหลังเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจ เนื่องจากก่อนเกิดวิกฤตค่าเงินบาทของไทยแข็งตัว คือ มีค่าน้อยเมื่อเทียบกับเงินดอลลาร์สหรัฐ ส่งผลให้เมื่อมีการส่งออกทำให้มีราคาต่ำ เช่น ก่อนวิกฤตอัตราแลกเปลี่ยน คือ 1 ดอลลาร์ = 25 บาท ราคาสินค้า A ส่งขายราคาต่อชิ้นคือ 25 บาท ชาวต่างชาติต้องใช้ 1 ดอลลาร์ เพื่อซื้อสินค้า แต่เมื่อเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจรัฐบาลปล่อยให้ค่าเงินบาทลอยตัว ดังนั้น ค่าเงินบาทของไทยอ่อนลง เช่น 1 ดอลลาร์ = 50 บาท ในขณะที่ราคาสินค้าเท่าเดิม ชาวต่างชาติจ่าย 1 ดอลลาร์ แต่ได้สินค้า 2 ชิ้น จึงส่งผลให้ในช่วงหลังเกิดวิกฤตประเทศไทยมีรายได้จากการส่งออกมากขึ้น ซึ่งสามารถดูได้จาก ตารางแสดงดัชนีความมั่นคงเศรษฐกิจมหภาค

ตารางที่ 4.2 แสดงดัชนีความมั่นคงเศรษฐกิจมหภาค

	2535	2539	2540	2541	2542
มูลค่า (พันล้านดอลลาร์สหรัฐ)					
1. ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศราคาปี ปัจจุบัน	112	182	150	112	125
1. การส่งออก	32.2	54.7	56.7	52.9	56.8
3. การนำเข้า	40.1	70.8	61.3	40.6	47.8
4. คลุการค้า	-7.9	-16.1	-4.6	12.2	8.9
5. คลุบริการ	1.8	1.8	1.5	2.1	2
6. คลุบัญชีเดินสะพัด	6.1	-14.4	-3.1	14.4	11.6
7. ฐานะเงินทุนสำรอง (พันล้าน)	21.2	38.7	27	29.5	34.8
8. ฐานะเงินทุนสำรองที่หักค่า Forward	21.2	38.7	9	22.9	30
9. หนี้ต่างประเทศ	43.6	90.5	93.4	86.2	75.6
10. หนี้ระยะสั้น	18.9	37.6	34.3	23.5	13.7
สัดส่วน (%)					
11. สัดส่วนคลุบัญชีเดินสะพัด / GDP (6) / (1)	-5.7	-7.9	-2.1	12.9	9.3

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ("การพัฒนาเศรษฐกิจ", www , 2545)

ดังนั้นภาครัฐบาลจึงให้ความสนใจในเรื่องของการส่งออกเป็นอย่างมาก แต่การส่งออกของประเทศไทยเป็นการส่งออกสินค้าทางการเกษตรเป็นสินค้าหลัก ได้แก่ ผลผลิตที่ยังไม่ได้ผ่านการแปรรูป ซึ่งสินค้าทางการเกษตรเป็นสินค้าที่ส่งในปริมาณที่มาก แต่มีราคาต่ำ และเกิดความเสียหายได้ง่ายระหว่างการขนส่ง เช่น ผลไม้สุกอาจเน่าระหว่างการขนส่ง ทำให้เสียค่าใช้จ่ายสูง แต่เนื่องจากอาชีพหลักของประชาชนในประเทศไทย คือ เกษตร และยังคงขาดกระบวนการหรือเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยในเรื่องของการแปรรูปสินค้าทางการเกษตร

จากการที่ค่าเงินบาทอ่อนตัวลง ประกอบกับความต้องการขายสินค้าเกษตรในตลาดโลกขยายตัวมากกว่าความต้องการซื้อ ทำให้เกิดภาวะราคาสินค้าตกต่ำ โดยเฉพาะข้าว และสินค้าเกษตรสำคัญหลายชนิด ปริมาณส่งออกเพิ่มขึ้นในอัตราสูงกว่าอัตราการเพิ่มของมูลค่า ได้แก่ ข้าว ผลไม้สดแช่เย็นแช่แข็งหลายชนิด ("การพัฒนาเศรษฐกิจ" , www , 2545)

ในปัจจุบันการแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศมีความรุนแรงและยังประสบกับปัญหาการกีดกันทางการค้า เช่น อัตราภาษีของแต่ละประเทศ ดังนั้น การส่งออกของไทย ต้องเน้นที่คุณภาพของสินค้า มีความเชื่อถือตรงกับผู้ซื้อ ไม่คดโกงเกี่ยวกับสินค้า เช่น กรณีกุ้งยัดไส้ตะกั่ว เพราะต้องการให้น้ำหนักมาก เป็นการกระทำของผู้ส่งออกบางกลุ่มแต่จะส่งผลเสียโดยรวมต่อประเทศด้วย

1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

สถานการณ์ของสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย ปี พ.ศ.2543 -2544 สามารถแยกพิจารณา ได้ดังนี้

1. ป่าไม้ พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทย ในปี 2543 มีประมาณ 107 ไร่ หรือ ร้อยละ 33.4 ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2541 ที่มีพื้นที่ป่าไม้ 81 ล้านไร่ หรือร้อยละ 25 จากกรณีที่พื้นที่ป่าไม้เพิ่มขึ้นเนื่องจากการรณรงค์ต่าง ๆ เพื่อลดการตัดไม้ทำลายป่าและเจ้าหน้าที่ของรัฐดูแลอย่างจริงจังมากขึ้น

2. ดิน สภาพดินเกิดความเสื่อมโทรม สาเหตุ คือ การใช้ดินไม่ถูกต้อง ขาดการบำรุงรักษา และขาดการอนุรักษ์ดินและน้ำ และสาเหตุอีกประการ คือ การชะล้างพังทลายของดินซึ่งก่อให้เกิดความสูญเสียความอุดมสมบูรณ์ของดิน ส่งผลต่อผลผลิตของพืชต่าง ๆ

3. น้ำ ในปี 2543 มีปริมาณน้ำหมุนเวียนจากแม่น้ำในประเทศเฉลี่ย 1.845 ลบ.ม./คน/ปี ซึ่งสูงกว่าดัชนีระดับความขาดแคลนน้ำ (1,700 ลบ.ม./คน/ปี) แต่ความจริงเมื่อถึงหน้าแล้งเริ่มมีการขาดแคลนน้ำ และแม่น้ำลำคลองส่วนมากที่อยู่ภายในจังหวัดใหญ่ ๆ ประสบปัญหาเกี่ยวกับภาวะน้ำเน่าเสีย

4. ทรัพยากรแร่ หลังจากวิกฤตเศรษฐกิจ ในปี พ.ศ.2540 แนวโน้มการใช้แร่ก่อนข้างคงที่ แต่จากการสำรวจ พบว่า ทรัพยากรแร่ในประเทศไทยสามารถพัฒนามาใช้ได้อีก แต่เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจที่ชะงักงัน ทำให้ไม่มีการพัฒนาเพิ่มขึ้น ("บทสรุปสำหรับผู้บริหาร",www ,2545)

จากสภาพของสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย เริ่มมีจำนวนลดน้อยลง ย่อมส่งผลต่อการดำรงชีวิตของผู้คนในประเทศไทยดังนั้น รัฐบาลจึงได้ออกมาตรการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1. ปรับกลไกการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่
2. พัฒนากลไกและกระบวนการจัดการเชิงบูรณาการที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ทรัพยากรธรรมชาติ
3. เพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายในการกำกับ ควบคุม และตรวจสอบ

4. สร้างจิตสำนึกให้คนไทย ตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

5. พัฒนาและจัดทำฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (“ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม” ,www ,2545)

1.5 ความเคียดแค้นและการเป็นหนี้สินของประชาชน

ในด้านของความเคียดแค้น จะได้กล่าวถึงในเรื่องของการมีรายได้ และค่าใช้จ่าย โดยเฉลี่ยต่อครอบครัว เนื่องจากหากประชากรมีรายได้ใกล้เคียงหรือน้อยกว่ารายจ่าย อาจส่งผลเสีย คือ ครอบครัวมีรายได้ไม่เพียงพอที่ใช้จ่ายภายในครอบครัว อาจเป็นบ่อเกิดของปัญหาต่าง ๆ ได้ จากภาวะรายได้ไม่เพียงพอจึงเป็นบ่อเกิดของการก่อหนี้สินของแต่ละครอบครัวเพื่อมาใช้จ่าย เช่น กู้ยืมเพื่อสร้างบ้าน ซื้อรถยนต์ กู้เพื่อมาลงทุนในกิจการ เป็นต้น

สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้ดำเนินการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2544 ได้ทำการสำรวจ รายได้ ค่าใช้จ่าย และหนี้สินต่อครัวเรือน ดังนี้

ตารางที่ 4.3 เปรียบเทียบรายได้ ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนและหนี้สินต่อครัวเรือน ปี

2543 และ ปี 2544

มูลค่า: บาท

รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน   ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนต่อครัวเรือน   หนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน

สถานะทางเศรษฐกิจ	ปี	ปี	อัตรา ร้อยละ ของการ เปลี่ยนแปลง	ปี	ปี	อัตรา ร้อยละ ของการ เปลี่ยนแปลง	ปี 2543	ปี 2544	อัตรา ร้อยละ ของการ เปลี่ยนแปลง
	2543	2544		2543	2544				
ครัวเรือนทั้งหมด	12,15	12,18	0.3	9,848	10,02	1.8	68,405	68,279	0.2
ผู้ถือครองทำการเกษตร	0	5			5				
เป็นเจ้าของที่ดิน	7,014	7,072	0.8	6,185	6,331	2.4	40,124	46,338	15.5
เช่าที่ดิน	7,678	7,122	-7.2	6,417	6,777	5.6	54,795	47,285	-13.7
ผู้ดำเนินธุรกิจของตนเองที่ไม่ใช่	17,09	15,95	-6.7	12,82	13,02	1.6	145,13	116,90	-19.4
เกษตรกร	3	2		1	1		5	6	
ลูกจ้าง									
ผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพ นักวิชาการ	31,36	32,70	4.3	22,75	23,16	1.8	199,36	204,68	2.7
และนักบริหาร	6	8		1	7		3	0	
คนงานเกษตร	4,796	5,139	7.2	4,858	5,365	10.4	16,490	20,847	26.4
คนงานทั่วไป	6,869	7,118	3.6	6,241	6,744	8.1	19,813	22,476	13.4
เสมียน พนักงาน พนักงานขาย	14,67	13,71	-6.5	12,34	11,44	-7.3	58,086	62,620	7.8
และให้บริการ	8	7		9	9				
ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต	10,50	10,36	-1.3	8,907	8,961	0.6	27,332	26,824	-1.9
0	1								
ผู้ไม่ได้ปฏิบัติงานเชิงเศรษฐกิจ	8,169	8,412	3.0	7,148	7,107	-0.6	32,815	36,290	10.6

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2545)

จากผลการสำรวจ พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนปี 2544 เพิ่มขึ้นจากปี 2543 เพียงเล็กน้อย (0.3%) แต่ในขณะที่ ค่าใช้จ่ายต่อครัวเรือนของปี 2544 เพิ่มขึ้นจากปี 2543 คือ 1.8% จากการเปรียบเทียบอัตราการเปลี่ยนแปลงของรายได้กับค่าใช้จ่าย จะเห็นได้ว่าค่าใช้จ่ายมีอัตราการเพิ่มสูงกว่ารายได้ โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2545) ได้กล่าวถึงค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นว่า ส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ ค่าบริการสื่อสาร ค่าที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ภายในบ้าน

สำหรับหนี้สินต่อครัวเรือน พบว่า หนี้สินต่อครัวเรือนปี 2544 มีอัตราลดลงจากปี 2543 เท่ากับ 0.2% โดยส่วนมากครัวเรือนเกือบทุกอาชีพมีภาวะหนี้สินเพิ่มขึ้น แต่มี 3 อาชีพที่หนี้สินลดลง คือ ครัวเรือนทำการเกษตรโดยการเช่าที่ดิน ผู้ดำเนินธุรกิจของตนเองที่ไม่ใช่การเกษตรและผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการผลิต มีหนี้สินลดลง 13.7% 19.4% และ 1.9% ตามลำดับ

1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท

ครอบครัวนับว่าเป็นสถาบันที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อบุคคลต่าง ๆ ในครอบครัว แต่เนื่องจากถูกภาวะต่าง ๆ รุมเร้า เช่น สภาพเศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม ฯ ส่งผลให้ครอบครัวของไทยเปลี่ยนไป (แม่และเด็ก,2543)

สังคมไทยในอดีตเป็นสังคมเกษตรกรรม ครอบครัวอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ ความผูกพันในครอบครัวแน่นแฟ้น มีศูนย์อำนาจอยู่ที่ผู้อาวุโสสูงสุด ผู้ชายเป็นผู้นำครอบครัว และสืบทอดอาชีพจากบรรพบุรุษไปสู่ลูกหลาน แต่จากการเปลี่ยนแปลงเป็นประเทศอุตสาหกรรม ทำให้อาชีพเกษตรกรจำนวนมากเปลี่ยนอาชีพเป็นลูกจ้างในโรงงานต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดการย้ายถิ่นของคนวัยทำงานจากชนบทสู่เมือง เหลือไว้แต่เด็กและคนแก่อยู่ในชนบท (เกษม ต้นติผลาชีวะ,2539)

จากการที่ชนบทเหลือเด็กและคนแก่ ส่งผลให้เด็กต้องขาดความอบอุ่นจากพ่อแม่ อาจก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ในอนาคตได้ และปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) การแผ่ขยายวัฒนธรรมทั้งในยุโรป อเมริกา และเอเชียเข้าสู่ไทย โดยสื่อต่าง ๆ (สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช,2544) ส่งผลทำให้คนรุ่นใหม่รับเอาวัฒนธรรมต่างชาติ เช่น การที่คนยุคใหม่มีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น ไม่เคารพผู้อาวุโส หรือความนิยมในการแยกครอบครัวเมื่อแต่งงาน ทำให้เกิดความห่างเหินของพ่อแม่กับลูกที่แยกครอบครัว บางครั้งลูกบางคนทอดทิ้งพ่อแม่ให้อยู่เดียวดาย และในสังคมไม่มีความสัมพันธ์ที่ดีอย่างเช่นในอดีต ไม่มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ถือได้ว่าเป็นความล้มเหลวของท้องถิ่นชนบท

1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

จากความเจริญทางด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และระบบการสื่อสารที่ไร้พรมแดน ส่งผลต่อค่านิยมของคนไทยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะค่านิยมของชาวตะวันตก เรื่องของการดำรงชีวิต เช่น ในปัจจุบันเด็กวัยรุ่นนิยมมีความสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน จากการวิจัยเรื่องค่านิยมและทัศนคติของคนรุ่นใหม่ จากกลุ่มตัวอย่างอายุ 21 – 35 ปี จำนวน 888 คน พบว่า ความเห็นเรื่องการมีความสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน ร้อยละ 45.83 เห็นว่าเป็นเรื่องปกติ และความเห็นในเรื่องความบริสุทธิ์ของกลุ่มสมรส คนรุ่นใหม่ ร้อยละ 71.73 เห็นว่าไม่ใช่เรื่องสำคัญ (มดิชน,2545) ซึ่งจากการวิจัย พบว่า ค่านิยมของคนไทยเปลี่ยนไป ซึ่งแตกต่างจากในอดีตที่มีค่านิยมว่าต้องแต่งงานก่อนถึงจะมีความสัมพันธ์กันได้ และยังรับค่านิยมในเรื่องของแฟชั่นทั้งจากชาวตะวันตก เช่น วัยรุ่นในปัจจุบันนิยมใส่เสื้อสายเดี่ยวหรือเสื้อเกาะอก ซึ่งเป็นการแต่งตัวที่ล่อแหลมก่อให้เกิดปัญหาการถูกข่มขืน ในขณะที่ค่านิยมเดิมของคนไทยการแต่งกายที่ถูกต้องตามกาลเทศะ ปกปิด มิดชิด

นอกจากคนไทยจะมีค่านิยมเรื่องของการครองชีพตามแบบชาติตะวันตกแล้วเรื่องของการใช้สินค้าจากต่างประเทศ คนไทยก็มีความนิยมในสินค้าจากต่างประเทศ โดยเฉพาะสุรา

และเครื่องสำอาง ซึ่งมีการนำเข้าสูงมาก เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ตัวเลขต้องติดลบและกระแสเงินสดต้องไหลออกค่อนข้างสูง (รวมพลัง,2545) และนอกจากนี้คนไทยยังมีค่านิยมเดินทางไปเที่ยวต่างประเทศจำนวนมาก ซึ่งถือได้ว่าเป็นค่านิยมที่ผิดเพราะเป็นการทำให้เงินไหลออกนอกประเทศ หากมีการส่งเสริมเที่ยวไทย และนิยมในสินค้าของไทยซึ่งมีมาตรฐานดีไม่แพ้ของต่างประเทศ จะเป็นการช่วยให้เงินตราไหลเวียนภายในประเทศ คือ ผู้ผลิต ผลิตสินค้าแล้วขายได้ มีเงินทุนในการซื้อวัตถุดิบก็เป็นการหมุนเวียนของเงินตราในระบบเศรษฐกิจ

ค่านิยมต่าง ๆ ที่รับเข้ามาจากต่างประเทศ ย่อมจะมีทั้งดีและไม่ดี ซึ่งจะต้องมีการประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่แบบเดิมของไทยด้วย เช่น ค่านิยมที่ผู้หญิงออกไปทำงานนอกบ้าน เมื่อแต่งงานแล้วไม่ใช่ต้องอยู่เฝ้าบ้านเหมือนในอดีต แต่ผู้หญิงต้องไม่บกรบรองในการทำหน้าที่เป็นแม่บ้านที่ดีควบคู่ไปด้วย เพื่อไม่ก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ เช่น ครอบครัวแตกแยก

1.8 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

1) ที่มาของชื่อหมู่บ้าน

จากการสอบถามผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน ที่มีอายุประมาณ 80 ปีขึ้นไป ได้ให้คำบอกเล่าเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านไว้ 2 กรณี คือ

กรณีที่ 1 อดีตช่วงของสมัยรัชกาลที่ 3 จังหวัดนครราชสีมา จะเป็นเมืองหน้าด่านของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ฉะนั้น เจ้าเมืองของจังหวัดนครราชสีมาจึงได้โปรดให้สร้างหอคอยไว้คอยสอดส่องดูแลความสงบ และไว้คอยดูว่าจะมีข้าศึกเข้ามาใกล้ตัวเมืองหรือไม่ เพราะหากมีข้าศึกมาภายในตัวเมืองจะได้มีการเตรียมตัวป้องกันได้ทัน ดังนั้นชาวบ้านเมื่อมองขึ้นไปทีหอก็จะมองเห็นทหารคอยเฝ้าจ้องมองดูความเรียบร้อยของบ้านเมือง ก็จะเล่าบอกต่อกันไปว่าบริเวณหมู่บ้านนี้มีทหารจ้องมองอยู่ที่หอ เมื่อเล่ากันต่อไปเรื่อยๆ จากคำว่า จ้องอยู่ที่หอ ก็เพี้ยนมาเป็น "จอหอ"

แต่บางท่านก็มีเรื่องเล่าที่เกี่ยวกับบ้านจอหอ หมู่ 3 ซึ่งแตกต่างจากกรณีที่ 1 โดยสิ้นเชิง คือ

กรณีที่ 2 ในช่วงของอดีตจะมีคนเดินทางโดยขบวนเกวียน มาตั้งรกรากในเขตของตำบลจอหอ โดยจะแบ่งกลุ่มทำมาหากินในเขตของ 3 หมู่บ้าน ณ ปัจจุบัน คือ ช่างบ้านพะเนา หมู่ 1 บ้านจอหอ หมู่ 3 และบ้านช่องอู่ โดยพื้นที่ของทั้ง 3 แห่งนี้ มีลักษณะพื้นที่ที่แตกต่างกันออกไป โดยพื้นที่ของ หมู่ 3 ในอดีตจะเป็นพื้นที่โล่งไม่ต้องถางป่าในการทำมาหากินมาก และดินก็อุดมสมบูรณ์ดี ทำให้ปลูกพืชได้ดี ส่งผลทำให้ชาวบ้านที่ทำมาหากินในเขตของหมู่ 3 ไม่คบหากับ

คนหมู่บ้านอื่น จะหวังแต่ทำมาหากิน ชาวบ้านหมู่บ้านอื่นก็จะคิดว่าพวกที่อยู่หมู่ 3 เป็นพวกจ้องทอง ถือตัวว่าปลูกพืชค้าขายดี ก็จะเรียกแต่พวกจ้องทอง จึงเพี้ยนเป็น "จ้อทอง"

แต่จากการสอบถามผู้เฒ่าผู้แก่ส่วนมากจะเล่าประวัติบ้านจ้อทอง หมู่ 3 ว่าจะมีหอคอยอยู่ สมัยก่อนก็ยังคงมีหลักฐานให้เห็น แต่ปัจจุบันไม่มีหลักฐานให้เห็นแล้ว ทำให้สรุปได้ว่าประวัติความเป็นมาของบ้านจ้อทอง กรณีที่ 1 น่าจะมีความเป็นไปได้ว่าจะเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้านในปัจจุบัน

2) การตั้งถิ่นฐาน

บ้านจ้อทอง หมู่ 3 มีประวัติความเป็นมายาวนานแล้วประมาณ 300 กว่าปี แต่ก็ไม่มีหลักฐานระบุได้ว่าชนกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในหมู่บ้านคือใคร เพราะเป็นการบอกเล่าจากปากต่อปาก ไม่มีการจดบันทึก แต่ชนกลุ่มแรกที่เข้ามาในหมู่บ้านที่ทราบ เมื่อประมาณ 100 กว่าปี คือ ยายบัว ยายใบ ยายเลื่อม ยายเลี่ยม ตาแจ้ ยายเจียว ตาจอย ตาเซย ตาเซาะ ยายควาย ยายคุ่น หลวงตาจอย ตาซุย ตาอยู่ ยายเกวียน ตาบุค ยายไม้ ยายไล โดยในสมัยของบุคคลกลุ่มนี้อาศัยอยู่จะมีผู้คนอาศัยอยู่ในหมู่บ้านประมาณ 30 หลังคาเรือน และการตั้งบ้านเรือน จะมีลักษณะเป็นการกระจายตัว ไม่สร้างบ้านเรือนติดกัน เพราะหากสร้างบ้านเรือนให้ห่างกันจะได้มีพื้นที่สำหรับปลูกผักสวนครัว หรือสามารถที่จะปลูกผลไม้ไว้รับประทานภายในครอบครัว และการสร้างบ้านเรือนนิยมสร้างบ้านอยู่ใกล้กับถนนสายหลักซึ่งเป็นถนนลูกรัง ซึ่งง่ายในการคมนาคม และก็จะสร้างบ้านเรือนใกล้กับแหล่งน้ำ เพื่อความสะดวกในการอุปโภค ต่อมาเมื่อเกิดมีโรงงานทอกระสอบและความเจริญในด้านการคมนาคมคือการสร้างถนน การตั้งบ้านเรือนก็เปลี่ยนไป คือ เป็นการอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม เพราะประชาชนจากนอกพื้นที่เข้ามาทำงาน ส่งผลให้มีการสร้างบ้านเรือนเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับคนในครอบครัวเมื่อแต่งงานก็จะแยกครอบครัวมาสร้างบ้านเรือน ไม่อยู่รวมกันพ่อแม่ นอกจากนี้เมื่อความเจริญเพิ่มมากขึ้นทั้งทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ ส่งผลให้มีการสร้างห้องแถวหรือบ้านเช่าสำหรับให้คนต่างถิ่นได้อยู่อาศัย เพื่อให้เพียงพอกับความต้องการของประชากรที่มีจำนวนมาก ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงการตั้งบ้านเรือน จึงเกิดจากความเจริญทางด้านต่าง ๆ ที่เข้ามาภายในหมู่บ้าน โดยเฉพาะพื้นที่ที่ใกล้กับตลาดสด และใกล้กับโรงงานทอกระสอบ จึงเป็นบริเวณที่มีประชากรของหมู่ 3 อยู่หนาแน่นมากที่สุด

ด้านลักษณะของบ้านเรือน อดีตบ้านเรือนในเขตของหมู่ 3 มีการสร้างโดยใช้ไม้เป็นตัวบ้านและมีหลังคาโดยใช้สังกะสี การสร้างบ้านนิยมบ้านที่มีใต้ถุนสูง สาเหตุที่บ้านนิยมสร้างมีใต้ถุนสูง เพราะคนในอดีตจะใช้พื้นที่ว่างบริเวณใต้ถุนในการทำงานฝีมือ เพื่อใช้ในครัวเรือน เช่น การทอเสื่อ การจักสานชนิดต่าง ๆ หรือบางครอบครัวก็ใช้ใต้ถุนเป็นคอกสำหรับขังสัตว์ เช่น วัวควาย เนื่องจากหากขังสัตว์ไว้ห่างจากตัวบ้านช่วยป้องกันขโมยไม่ได้ แต่หากขังสัตว์ไว้ใต้ถุนบ้าน

ขโมยก็ไม่กล้ามาขโมยวัวหรือควาย เพราะการที่บ้านไหนสร้างบ้านด้วยไม้ นับได้ว่าเป็นครอบครัวที่มีฐานะ นอกจากบ้านที่สร้างด้วยไม้แล้วยังมีบ้านที่สร้างด้วยหญ้า หรือที่เรียกว่ากระท่อม โดยการสร้างบ้านชนิดนี้จะไม่มีความคงทนเท่ากับบ้านไม้มุงหลังคาสังกะสี แต่ในปัจจุบัน ลักษณะบ้านเรือนของประชาชนในหมู่ 3 มีวิวัฒนาการในการสร้างบ้านให้คงทนถาวรขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากการได้รับวัฒนธรรมในการสร้างบ้านจากชาติตะวันตก เช่น รูปทรงของตัวบ้าน และวัสดุในการก่อสร้างบ้านเป็นแบบที่มีความคงทน คือมีการใช้ปูนมาใช้ในการสร้างบ้านผสมกับการใช้ไม้ เช่นบ้านชั้นล่างทำด้วยปูนและชั้นบนทำด้วยไม้ บางครัวเรือนก็นิยมสร้างด้วยปูนทั้งหลัง โดยเฉพาะบริเวณที่เป็นศูนย์กลางความเจริญ คือ บริเวณตลาดของหมู่บ้าน บริเวณโรงเรียน การสร้างบ้านบริเวณนี้ นิยมสร้างบ้านที่เป็น 'ตึก' เป็นบ้านที่มีลักษณะเป็นบ้านที่สร้าง 3 ชั้นขึ้น สร้างจากปูนและบริเวณบ้านที่แคบสร้างบ้านติด ๆ กัน แทบจะไม่มีพื้นที่สำหรับสาธารณะ แต่บ้านดังในอดีตได้แก่บ้านที่มีได้สูงและกระท่อมก็ยังมีให้เห็นได้บ้างในปัจจุบัน

1.9 สภาพปัจจุบันของหมู่บ้าน

เดิมการอยู่ร่วมกันของชาวบ้านในหมู่บ้านเป็นการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ๆ เป็นแบบครอบครัว ในช่วงแรกมีประชาชนที่เข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านประมาณ 30 หลังคาเรือน เมื่อความเจริญเข้ามาภายในหมู่บ้านส่งผลให้จำนวนประชากรมีเพิ่มมากขึ้นมาก เพราะเข้ามาทำงานในหมู่บ้านและกระจายตัวอาศัยมาอยู่ในหมู่บ้านที่ใกล้กับอำเภอเมือง ซึ่งบ้านจอหอ หมู่ 3 ห่างจากอำเภอเมืองเพียง 7 กิโลเมตร ส่งผลให้จำนวนประชากร ณ. ปัจจุบัน มีครัวเรือนทั้งหมด 610 ครอบครัว มีประชากร ทั้งหมด 3,117 คน แบ่งเป็น ชาย 1,525 คน หญิง 1,592 คน ประชากรในหมู่บ้านสามารถแบ่งตามเกณฑ์อายุได้ดังนี้

1 วัน - 3 ปีเต็ม	จำนวน 96 คน
3 ปี 1 วัน - 6 ปีเต็ม	จำนวน 245 คน
6 ปี 1 วัน - 12 ปีเต็ม	จำนวน 250 คน
12 ปี 1 วัน - 14 ปีเต็ม	จำนวน 150 คน
15 ปี 1 วัน - 18 ปีเต็ม	จำนวน 270 คน
18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม	จำนวน 1,790 คน
50 ปี 1 วัน - 60 ปีเต็ม	จำนวน 213 คน
60 ปี 1 วันขึ้นไป	จำนวน 103 คน

จำนวนประชากรที่มีมาก ส่งผลให้หมู่บ้านต้องแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 5 ชุมชน เพื่อง่ายในการควบคุมประชากรภายในหมู่บ้าน ด้านการตั้งบ้านเรือนจากเดิมที่อยู่ใกล้

แม่น้ำ ซึ่งไกลจากถนนสายหลักของหมู่บ้าน ได้เปลี่ยนขยายตัวออกมาตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้กับถนน และตลาดหรือโรงงาน ซึ่งง่ายในการคมนาคมและการประกอบอาชีพ และจากความเจริญทางด้านต่าง ๆ ที่เข้ามาส่งผลให้การตั้งบ้านเรือนมีจำนวนมาก กระจายอยู่เต็มพื้นที่ของหมู่บ้านทั้งหมด

1.10 ระบบนิเวศน์ของหมู่บ้าน

1) ท่าเลที่ตั้ง

บ้านจอหอ หมู่ 3 เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่บริเวณส่วนกลางของ ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีระยะทางห่างจากตัวอำเภอเมืองเพียง 7 กิโลเมตร

2) อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติด บ้านหนองพิมาน หมู่ที่ 13
ทิศใต้	ติด บ้านพะเนา หมู่ที่ 1
ทิศตะวันออก	ติด บ้านจอหอ หมู่ที่ 4
ทิศตะวันตก	ติด บ้านหนองพิมาน หมู่ที่ 13

3) สภาพที่ดิน

บ้านจอหอ หมู่ 3 มีสภาพที่ดินจากการสอบถาม กรมพัฒนาที่ดินที่ 3 จังหวัดนครราชสีมา มีสภาพที่ดินทั้งตำบลมีลักษณะคล้ายกัน คืออยู่ในหน่วยดินที่ 40 สภาพที่ดิน คือหน่วยที่ดินนี้เป็นกลุ่มชุดดินที่มีเนื้อดินเป็นพวกดินร่วนปนทราย สีดินเป็นสีน้ำตาล สีเหลืองหรือสีแดง บางแหล่งอาจพบจุดประสีในดินชั้นล่าง เกิดจากวัตถุต้นกำเนิดดินพวกตะกอนลำน้ำ พบบริเวณพื้นที่ค่อนข้าง ราบเรียบ จนถึงพื้นที่ลาดเชิงเขาเป็นดินลึกมีการระบายน้ำดี มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัด จนถึงเป็นกรดแก่ มีค่าความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 4.5 – 5.5

ปัญหาสำคัญในการใช้ประโยชน์ที่ดินของหน่วยที่ดินนี้ ได้แก่ เนื้อดินค่อนข้างเป็นทราย พืชที่ปลูกมีโอกาสเสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำได้ง่าย ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ และในบริเวณที่มีความลาดชันสูงจะเกิดการชะล้างพังทลายของหน้าดินได้ง่าย

รายชื่อชุดดินประจำหน่วยที่ดิน : สันป่าตอง (Sp) ชุมพวง (Cpg) เขาพลอง (Kpg) หุบกระพง (Hg) ยางตลาด (Yl)

จากกลุ่มชุดดินที่ 40 -sa พบว่าดินพื้นที่ที่เหมาะสมหรือเหมาะสมปานกลางสำหรับพืชบางชนิด เนื่องจากเป็นดินเค็มหรือมีศักยภาพเป็นดินเค็ม ควรมีการเลือกชนิดพืชที่จะนำมาปลูก และนำมาตรการในการป้องกันและแก้ไขดินเค็มมาใช้

4) ป่าไม้และพื้นที่สาธารณะ

บ้านจอหอ หมู่ 3 ในอดีตพื้นที่ป่าไม้จะมีอยู่เป็นจำนวนมากและบ้านเรือนมีจำนวนน้อย เพราะบ้านเรือนยังไม่เจริญ การดำรงชีวิตต้องพึ่งพิงธรรมชาติ ชาวบ้านส่วนมากจึงนิยมที่จะปลูกต้นไม้ ทั้งที่กินได้และกินไม่ได้ ด้านสภาพป่าไม้ในหมู่บ้านโดยทั่วไปเป็นป่ารก โดยจะเป็นทั้งไม้ยืนต้นและพืชล้มลุกอยู่ปนกัน เช่น ต้นจามจุรี ต้นหูกวาง ผักขมต้นใหญ่ และยังมีต้นจันทมอญ ซึ่งใช้ทำไม้กวาด ฯลฯ นอกจากนี้ บางพื้นที่ในหมู่บ้านได้ปลูกผลไม้เพื่อรับประทานเองและไว้สำหรับขาย เช่น ต้นน้อยหน่า ต้นพุทรา ต้นฝรั่ง สวนลับประด และชาวบ้านในสมัยก่อนก็นิยมปลูกปอเพื่อนำไปขายให้กับโรงทอกระสอบ ซึ่งเป็นโรงงานที่มาตั้งในหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านนิยมที่จะปลูกต้นไม้ปกกันมาก จากการที่พื้นที่ส่วนมากในหมู่บ้านปลูกต้นไม้มาก ก็ส่งผลต่อสภาพอากาศที่บริสุทธิ์ และพื้นที่สาธารณะก็มีพื้นที่สำหรับให้คนในหมู่บ้านไว้ใช้สอย โดยชาวบ้านได้ร่วมกันถางป่าให้เป็นที่โล่งบริเวณกว้าง ๆ สำหรับจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน อาทิ การจัดฉายหนังกลางแปลง การจัดกิจกรรมการเล่นในวันสงกรานต์ เช่น การเล่นชักเย่อ การเล่นมอญซ้อนผ้า การเล่นสะบ้า

ในปัจจุบันพื้นที่ป่าไม้ในหมู่บ้านมีเหลืออยู่เป็นจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับในอดีต หลังจากที่มีความเจริญต่าง ๆ เริ่มเกิดขึ้น เช่น มีโรงงานอุตสาหกรรม ร้านค้าต่าง ๆ เกิดขึ้นในหมู่บ้านก็ส่งผลให้มีการสร้างบ้านเรือนทั้งเป็นบ้านเดี่ยวและบ้านจัดสรร มีการสร้างถนน สร้างตลาด สร้างธนาคาร ฯลฯ ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้ป่าไม้ในหมู่บ้านเกือบหมดไป จะเหลือก็เพียงบางพื้นที่ และบ้านบางหลังก็จะปลูกต้นไม้ภายในบ้านของตน แต่ปลูกจำนวนไม่มากนัก เพราะบริเวณบ้านไม่กว้างขวาง และส่งผลต่อพื้นที่สาธารณะของหมู่บ้านที่ในอดีตไว้สำหรับจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในหมู่บ้านก็หายไป กลายเป็นตึกแถว บ้านเรือน เข้ามาแทนที่ แต่หากต้องการที่จะจัดกิจกรรมของหมู่บ้าน เช่น การดักบวชในวันปีใหม่ การประกวดเทพีสงกรานต์ ก็ไปขอใช้สถานที่บริเวณสนามกีฬาโรงเรียนบ้านจอหอ สำหรับจัดกิจกรรมต่าง ๆ

5) แหล่งน้ำที่สำคัญในชุมชน

แหล่งน้ำสำหรับอุปโภคของหมู่บ้าน ในสมัยก่อนไปใช้สระน้ำของหมู่บ้านข้างเคียง คือ สระน้ำที่วัดสูงจอหอ และสระน้ำข้างบริษัทหรั่งเรือง ซึ่งตั้งอยู่ที่หมู่ 4 บ้านจอหอ และสระน้ำที่อยู่หมู่ 13 บ้านหนองพิมาน โดยบ้านใครอยู่ใกล้ที่สระ ไหนก็ไปใช้ที่สระน้ำที่ใกล้เคียง การนำน้ำมาอุปโภคนำมา ด้วยการนำแกลลอนใส่น้ำบรรทุกรถเข็นน้ำมาจากสระน้ำที่บ้านหนองพิมาน และมาใส่ภาชนะที่บ้านเพื่อเก็บไว้ใช้หลายวัน จากการที่ต้องไปเอาน้ำที่สระเอง ซึ่งบางบ้านก็ไกลจากสระน้ำ ก่อให้เกิดอาชีพรับจ้างขนน้ำ บ้านที่อยู่ใกล้สระน้ำก็นิยมปลูกผักไว้สำหรับขายด้วยเนื่องจากน้ำนำมารดผักได้สะดวก

1.11 สภาพเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้าน

1) สภาพเศรษฐกิจ

ประมาณ 70 ปีที่ผ่านมา เศรษฐกิจของหมู่บ้านยังไม่ดี ชาวบ้านดำรงชีวิตโดยการหาอาหารจากธรรมชาติมารับประทาน และอาชีพที่สำคัญ คือ การทำนา ทำไร่ เก็บผักกินได้ที่ขึ้นตามธรรมชาติมาขายหรือจับสัตว์น้ำมาขาย เพราะในหมู่บ้านจะมีตลาดเช้า จากการประกอบอาชีพดังกล่าว ส่งผลให้ชาวบ้านในหมู่บ้านมีรายได้ปานกลาง สามารถที่จะเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ ในหมู่บ้านมีร้านค้าขนาดใหญ่ที่ขายของชำทุกชนิดเพียงร้านเดียว โดยชาวบ้านโดยทั่วไปนิยมเรียกร้านว่าร้าน “เจ๊กเลี้ยง” และมีการจัดฉายหนังทุกวันเสาร์ – อาทิตย์ เรียกว่า “วิกหนังของยายจันทร์” โดยจัดฉายใกล้กับตลาด ต่อมาเมื่อความเจริญต่าง ๆ เริ่มเข้ามา เช่น การตั้งโรงงานอุตสาหกรรม มีระบบชลประทานในหมู่บ้าน การคมนาคมที่สะดวก มีรถเมล์ รถสองแถวผ่านหมู่บ้านเพื่อเข้าตัวเมืองจากเดิมที่ต้องใช้เกวียนในการเดินทาง และมีการสร้างตลาด 2 ตลาด คือ 1. ตลาดแม่สมบูรณ์ เป็นตลาดของเอกชนอยู่ติดถนนมิตรภาพ ส่งผลให้มีการจับจ่ายใช้สอยของคนตำบลอื่นด้วย 2. ตลาดเทศบาล ตั้งอยู่ที่ถนนเจนจบทิศ เป็นตลาดที่เทศบาลสร้างให้คนในหมู่บ้านมาขายของและเก็บค่าแผงสูงกว่าของเอกชน ส่งผลให้ชาวบ้านในหมู่บ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้น เพราะเมื่อคนเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้น ชาวบ้านที่ประกอบอาชีพขายของในตลาดก็ขายดีขึ้น และบางคนก็ทำงานในโรงงาน และร้านค้าเริ่มมีมากขึ้นชาวบ้านก็จับจ่ายใช้สอยภายในหมู่บ้าน เงินตราที่หมุนเวียนภายในหมู่บ้าน คือ ประชาชนที่มีเงินเดือน เงินค่าจ้าง ซื้อสินค้าอุปโภคบริโภคภายในหมู่บ้าน แม่ค้า พ่อค้า มีรายได้เพิ่มมากขึ้น ก็ไปซื้อของจากแม่ค้าเจ้าอื่นบ้าน เป็นการหมุนเวียนของเงินส่งผลให้เศรษฐกิจในหมู่บ้านดีขึ้นเรื่อย ๆ มีการตั้งธนาคารภายในหมู่บ้าน 4 ธนาคาร คือ

1. ธนาคารกรุงเทพ จำกัดมหาชน
2. ธนาคารกรุงไทย จำกัดมหาชน
3. ธนาคารไทยพาณิชย์
4. ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัดมหาชน

และมีอาชีพเกิดขึ้นใหม่จากเดิม คือ การตั้งร้านทอง การเปิดให้บริการอินเทอร์เน็ต เล่นเกมส์ การรับจัดไฟแนนซ์รถมอเตอร์ไซด์ นอกจากนี้ทุกวันพุธและวันเสาร์ เทศบาลได้จัดให้มีตลาดนัดขายสินค้า จุดมุ่งหมายในการจัดคือ ให้ชาวบ้านนำสินค้าของแต่ละชุมชนในหมู่บ้านต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้การปกครองของเทศบาล มีตลาดเพื่อขายสินค้าและได้เปิดโอกาสให้พ่อค้า แม่ค้า ที่ขายของเร่ เช่น เสื้อผ้า รองเท้า ขายก๊ิบซอฟ ฯลฯ มาขายได้ในตลาดนัดด้วย และทางเทศบาลได้ทำการเก็บเงินค่าที่ในการมาขายของซึ่งก็เป็นรายได้ของเทศบาลอีกทาง เพื่อจะได้มีเงินมาพัฒนาหมู่บ้านให้เจริญต่อไปอีก

จากการสำรวจข้อมูลรายได้ของชาวบ้านในหมู่ 3 ในแต่ละครอบครัว สรุปโดยรวมทั้งหมดประมาณ

20,001 – 30,000	บาท	มี	16	ครอบครัว
30,001 – 50,000	บาท	มี	122	ครอบครัว
50,001 – 100,000	บาท	มี	150	ครอบครัว
100,000 บาทขึ้นไป		มี	322	ครอบครัว

ด้านการประกอบอาชีพ แบ่งอาชีพของชาวบ้านในหมู่ที่ 3 ทั้งหมด 610 ครอบครัว

การประกอบอาชีพ แบ่งได้ดังนี้

มีอาชีพทำนา			10	ครอบครัว
ค้าขาย			143	ครอบครัว
อาชีพทำสวน			3	ครอบครัว
รับราชการ			58	ครอบครัว
รับจ้าง			396	ครอบครัว

การประกอบอาชีพทำนาและทำสวน ที่มีที่ดินเป็นของตนเอง สามารถแบ่งได้คือ

11 – 12 ไร่	มีจำนวน	1	ครอบครัว
13 – 50 ไร่	มีจำนวน	12	ครอบครัว

จากการสำรวจข้อมูลรายได้ของชาวบ้านในหมู่ที่ 3 คือ พบว่ามีรายได้ที่พอเพียงกับความเป็นอยู่ในสถานะเศรษฐกิจปัจจุบัน และอาชีพส่วนมากคืออาชีพรับจ้าง เพราะในหมู่บ้านมีโรงงานอุตสาหกรรมและมีการจ้างงานทั้งหมด 1,100 คน เป็นการสร้างรายงาให้กับคนในหมู่บ้านเป็นจำนวนมาก และอาชีพรองลงมาคือ อาชีพค้าขาย เพราะหมู่บ้านมีตลาดตั้งที่กล่าวมาแล้ว และหมู่ที่ 3 เป็นหมู่บ้านที่ติดถนนสายมิตรภาพ ซึ่งเป็นเส้นทางไปสู่จังหวัดในเขตภาคอีสานส่งผลทำให้ชาวบ้านนิยมที่จะประกอบอาชีพในการค้าขาย เช่น ขายอาหารสด อาหารแห้งที่ตลาด ขายผลไม้ ขายของชำชนิดต่างๆ จากเหตุผลและการสำรวจในด้านต่าง ๆ แสดงได้ว่าเศรษฐกิจในหมู่บ้านในปัจจุบันดีกว่าสมัยก่อนมาก

2) การศึกษาและสุขภาพอนามัย

ประมาณ 70 ปีที่ผ่านมาชาวบ้านมีการศึกษาไม่สูง โดยส่วนมากมีการศึกษาสูงสุดคือ ป.4 และในหมู่บ้านมีโรงเรียนประจำหมู่บ้าน คือ โรงเรียนบ้านจอหอ ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2456 ในขณะนั้นชั้นสูงสุดคือ ป.4 หากใครที่เรียนจบ ป.4 แล้วทางบ้านมีฐานะอาจส่งเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นในตัวเมือง แต่โดยส่วนมากจะจบการเรียนถึง ป.4 และออกมาช่วยพ่อแม่ทำมาหากิน ในขณะที่

ที่บางคนในหมู่บ้านก็ไม่ได้เรียนหนังสือ เพราะพ่อแม่มีฐานะยากจนจึงไม่ต้องการให้ลูกเรียนหนังสือ แต่ต้องการที่จะให้ลูกออกมาช่วยในการทำมาหากินเพื่อหารายได้ จากการศึกษาที่น้อยส่งผลกระทบต่อในด้านสาธารณสุขด้วย คือ ชาวบ้านหากเจ็บไข้ได้ป่วยก็รักษาด้วยการเก็บสมุนไพรมารักษาตามคำบอกเล่าที่บอกต่อกันมา นอกจากนี้ยังนับถือหมคทางไสยศาสตร์ด้วย เช่น สมัยก่อนคนเป็นไข้สัน หมอทางไสยศาสตร์บอกว่าผีเข้า ต้องทำการรคน้ำมันต้องทำให้ผู้ป่วยเป็นมากกว่าเดิม แต่ในหมู่บ้านยังมีหมอที่เป็นหมอประจำอยู่ที่อนามัยหมู่บ้านอื่น แต่บ้านของหมอผู้นี้อยู่ในเขตของ หมู่ 3 จะเปิดให้การรักษาในช่วงเย็น ชื่อ "หมคเข้ม" ผู้ที่มีฐานะดีนิยมที่จะมาหาหมอเข้ม

กาลเวลาผ่านไปและความเจริญในด้านต่าง ๆ เริ่มเข้ามา การศึกษาของคนในหมู่บ้านก็ดีขึ้น โรงเรียนบ้านจอหอซึ่งเป็นของรัฐบาลเปิดสอนถึง ป.6 มีอาจารย์ทั้งหมด 20 ท่าน และอาจารย์วิชาที่สอน มีดังนี้

วิชาเอก	ประถมศึกษา	จำนวน	7	คน
วิชาเอก	ฟิสิกส์	จำนวน	1	คน
วิชาเอก	ภาษาไทย	จำนวน	2	คน
วิชาเอก	สังคมศึกษา	จำนวน	3	คน
วิชาเอก	อังกฤษ	จำนวน	1	คน
วิชาเอก	คหกรรม	จำนวน	1	คน
วิชาเอก	บริหารการศึกษา	จำนวน	2	คน
วิชาเอก	บริหารโรงเรียน	จำนวน	2	คน
วิชาเอก	พลศึกษา	จำนวน	1	คน

มีนักเรียน ตั้งแต่ชั้นอนุบาล ถึง ป.6 ทั้งหมด 495 คน แยกจำนวนห้องแต่ละชั้นเรียนและจำนวนเด็กนักเรียนแต่ละชั้นเรียน มีดังนี้

ชั้นอนุบาล 1	มี	1	ห้อง
	มีเด็ก	33	คน
ชั้นอนุบาล 2	มี	1	ห้อง
	มีเด็ก	40	คน
ชั้น ป.1	มี	3	ห้อง
	มีเด็ก	68	คน
ชั้น ป.2	มี	3	ห้อง
	มีเด็ก	65	คน

ชั้น ป.3	มี	3	ห้อง
	มีเด็ก	66	คน
ชั้น ป.4	มี	3	ห้อง
	มีเด็ก	71	คน
ชั้น ป.5	มี	3	ห้อง
	มีเด็ก	81	คน
ชั้น ป.6	มี	3	ห้อง
	มีเด็ก	71	คน

ในปี พ.ศ. 2547 โรงเรียนบ้านจอหอเปิดโอกาสขยายการศึกษา ถึง ม.3 เพราะเด็ก ๆ ในหมู่บ้านจะได้เรียนในโรงเรียนที่อยู่ภายในหมู่บ้าน ซึ่งช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายแก่ผู้ปกครองได้มาก เช่น ไม่ต้องเสียเงินในส่วนค่าเดินทาง

นอกจากนี้ในหมู่บ้านยังมีโรงเรียนสอนเด็กเล็ก ชื่อ “อนุบาล ก.ไก่” รับสอนและดูแลเด็กเล็กอายุตั้งแต่ 3 ปี - 6 ปี เป็นศูนย์เลี้ยงเด็กสำหรับพ่อแม่ที่ไม่มีเวลาดูแลลูก และทำงานอยู่ภายในหมู่บ้าน ซึ่งมีความสะดวกในการไปรับ - ไปส่งเด็ก

ในส่วนของการสอนในเรื่องอาชีพ เทศบาลตำบลจอหอ ได้จัดให้มีการสอนเสริมอาชีพให้แก่บุคคลที่สนใจ ณ ขณะนี้ได้เปิดสอนการซ่อมรถมอเตอร์ไซด์ ซึ่งเปิดสอน 50 ชม.และโครงการต่อไปที่ต่อจากการซ่อมรถมอเตอร์ไซด์ คือการสอนทำดอกไม้ประดิษฐ์จากถุงน่องและการพับผ้าเช็ดหน้า เพื่อใช้ในงานศพ ในการสอนนี้ใช้สถานที่ คือ หอประชุมของโรงเรียนบ้านจอหอ เป็นสถานที่สอนและเปิดสอนในเวลา 18.00 น. - 20.00 น. ตั้งแต่วันจันทร์ - วันเสาร์ ถือได้ว่าเป็นโครงการที่จัดขึ้น โดยวัตถุประสงค์ให้บุคคลที่อยู่ทั้งในหมู่บ้าน หมู่ 3 และหมู่บ้านใกล้เคียงได้มีความรู้ ที่สามารถนำความรู้ที่ได้มาไปประกอบอาชีพหารายได้ให้กับตนเองและครอบครัว

ด้านสาธารณสุข เมื่อเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ เจริญและประชาชนมีความรู้การรักษาเริ่มเปลี่ยนไป คือ ในหมู่บ้านจะตั้งคลินิกชุมชนจอหอ เพื่อให้การรักษาแก่คนในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง โดยคลินิกนี้สามารถให้บริการ 30 บาทรักษาทุกโรคที่รัฐบาลแจกให้ใช้ได้ และภายในหมู่บ้านยังมีคลินิกของหมอเกศ รักษาโรคให้กับเด็ก คลินิกหมอวิษณุ คลินิกหมอสุชาติ และยังมีคลินิกรักษาฟัน มาเปิดให้บริการแก่คนในหมู่บ้าน นอกจากนี้ทางรัฐบาลได้ส่งเจ้าหน้าที่มาฉีดวัคซีนป้องกันโรคให้แก่เด็กเล็ก ๆ ในหมู่บ้าน เพื่อเป็นภูมิป้องกันโรค จากการสำรวจด้านสาธารณสุข ปรากฏว่า ชาวบ้านในหมู่ 3 มีโรคติดต่อที่ชาวบ้านเป็นมาก คือ ไข้หวัด

1.12 วัฒนธรรมประเพณี

ชาวบ้านในหมู่บ้าน เมื่อถึงเทศกาลงานประเพณีต่าง ๆ ที่สำคัญ ชาวบ้านในหมู่บ้านจะร่วมใจกัน ทั้งใน 5 ชุมชนในหมู่บ้าน เพื่อจัดงานประเพณี โดยจุดประสงค์ คือ เป็นการสืบทอดประเพณีอันดีงามให้ดำรงอยู่ต่อไป และเป็นการสร้างความสามัคคีให้กับคนในหมู่บ้านด้วย เช่น ประเพณีสงกรานต์มีการจัดขบวนแห่พระพุทธรูป ให้แต่ละชุมชนจัดขบวนแห่เข้าร่วมชุมชนละ 1 ขบวน ชาวบ้านในแต่ละชุมชนได้ร่วมใจกันทำขบวนแห่ ให้ชาวบ้านเกิดความสามัคคีร่วมกันจัดขบวนแห่ด้วย

ในรอบหนึ่งปีในหมู่บ้านมีการทำบุญหรืองานประเพณีที่จัดขึ้น คือ

เดือน มกราคม	จัดทำบุญตักบาตรเนื่องในวันขึ้นปีใหม่
เดือน เมษายน	จัดขบวนแห่พระพุทธรูป เพื่อให้ชาวบ้าน ได้สร้างน้ำพระ
เดือน สิงหาคม	จัดทำบุญตักบาตรในตอนเช้า ณ บริเวณสถานที่ตั้งเทศบาล และในตอนกลางคืนจัดให้จุดเทียนชัย เนื่องในวันแม่แห่งชาติ
เดือน พฤศจิกายน	จัดให้มีการประกวดนางนพมาศ จัดขึ้น ณ โรงเรียนบ้านจอหอ
เดือน ธันวาคม	จัดให้มีการทำบุญตักบาตร และจุดเทียนชัยในตอนกลางคืน เนื่องในวันพ่อแห่งชาติ

การทำบุญตักบาตรเนื่องในวันสำคัญทางศาสนาและในวันพระ ชาวบ้านในหมู่บ้านจะไปทำบุญตักบาตรในวัดที่อยู่ในหมู่บ้านใกล้เคียง คือ วัดช่องอู๋ ตั้งอยู่ในเขต หมู่ 5 วัดท่ามะยม และวัดสูงจอหอ ตั้งอยู่ในเขตหมู่ 1 ชาวบ้านที่อยู่ใกล้วัดไหนก็มักจะไปทำบุญที่วัดนั้น

1.13 โครงสร้างพื้นฐาน

ด้านสาธารณูปโภค ชาวบ้านในหมู่บ้าน 3 ในเรื่องของแสงสว่างจะใช้ตะเกียงในการให้ความสว่างในยามค่ำคืน มีการใช้ตะเกียงเป็นไส้แบบทั่วไป และใช้ตะเกียงเจ้าพายุ บางครอบครัวก็ใช้เทียน

กาลเวลาผ่านไปเมื่อความเจริญด้านต่าง ๆ เข้ามาในหมู่บ้านส่งผลให้สภาพความเป็นอยู่เกี่ยวกับระบบสาธารณูปโภคดีขึ้น เช่น ในเรื่องการใช้น้ำ จากเดิมที่ต้องใช้น้ำจากสระน้ำของหมู่บ้านอื่น ที่มีระยะทางในการขนน้ำไกล และเทคโนโลยีเจริญได้มีการพัฒนาเป็นระบบการประปา ซึ่งช่วยให้ประชาชนในหมู่บ้านมีความสะดวกสบายไม่ต้องเดินทางไกล ด้านคมนาคมจากที่เป็นทางเกวียน ถนนลูกรัง ได้เปลี่ยนเป็นถนนคอนกรีต และทางเทศบาลได้จัดบริการนำถังขยะมาวางเพื่อให้ประชาชนได้ทิ้งขยะให้ถูกที่ เป็นการสร้างสุขนิสัยที่ดีและสร้างความสะอาดให้แก่ชุมชน ในส่วนการให้แสงสว่างจากเดิมที่ต้องใช้ตะเกียงในการให้แสงสว่าง ได้พัฒนาเป็นไฟฟ้า ซึ่งช่วยอำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิต เพราะปัจจุบันจะต้องพึ่งพาไฟฟ้า เช่น การให้แสงสว่าง

โทรทัศน์ วิทยุ เพื่อความบันเทิง การหุงข้าว ฯลฯ ซึ่งไฟฟ้าได้เข้ามามีบทบาทมาก นอกจากนี้ในหมู่บ้านได้มีบริการตู้โทรศัพท์สาธารณะและโทรศัพท์ตามบ้าน โดยรวมแล้วสาธารณูปโภคภายในหมู่บ้านจัดว่าดี

1.14 ผู้นำชุมชน การรวมกลุ่ม และภูมิปัญญาท้องถิ่น

1) การอยู่ร่วมกัน

การอยู่ร่วมกันในครอบครัวของชาวบ้าน หมู่ 3 บ้านจอหอ เดิมทีเป็นการอยู่ร่วมกันแบบครอบครัวใหญ่ คือ พ่อ แม่ ลูก เมื่อลูกแต่งงานก็อยู่รวมกันกับพ่อแม่และหากมีหลานก็อยู่รวมกันไม่แยกครอบครัว ยกเว้นครอบครัวที่มีลูกมากก็จะแยกครอบครัวออกมาไม่อยู่รวมกับพ่อแม่ แต่สมัยนี้การอยู่รวมกันได้เปลี่ยนไปเป็นครอบครัวเล็ก เมื่อลูกแต่งงานก็จะแยกมาสร้างครอบครัวใหม่อยู่เฉพาะพ่อ แม่ ลูก ไม่เหมือนสมัยก่อนที่อยู่รวมกันมาก เช่น ตา ยาย พ่อ แม่ น้ำ หลาน ซึ่งทำให้ครอบครัวอบอุ่นมากกว่าและการที่เด็กได้อยู่ร่วมกับผู้สูงอายุ ส่งผลทำให้เด็กมีความสนิทสนมเคารพและเอื้ออาทรต่อผู้สูงอายุ แตกต่างจากในปัจจุบันที่เด็กวัยรุ่นในหมู่บ้านไม่มีความเคารพผู้สูงอายุนัก และในด้านความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้าน โดยเฉพาะเขตศูนย์กลางของหมู่บ้านซึ่งมีความเจริญมาก ความสัมพันธ์ของคนบริเวณนี้จะเป็นในลักษณะต่างคนต่างอยู่ ไม่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แต่ในบางพื้นที่ของหมู่บ้านที่อยู่ห่างออกมาความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้านได้มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและกันรู้จักมักคุ้นกันภายในชุมชนของคน

2) ผู้นำและการเมืองการปกครอง

การปกครองของหมู่บ้านแบ่งการปกครองออกเป็น 5 ชุมชน เพราะบ้านจอหอ หมู่ 3 มีประชากรเป็นจำนวนมากและมีพื้นที่กว้างขวางและอยู่ภายใต้การปกครองของเทศบาลตำบลจอหอ กฎของเทศบาลหมู่บ้านใดที่อยู่ภายใต้การปกครองของเทศบาลจะไม่มีผู้ใหญ่บ้านหรือกำนัน ดังนั้นจึงแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 5 ชุมชน เพื่อง่ายในการปกครองและประสานงานกับเทศบาล คือ เมื่อเทศบาลมีเรื่องแจ้งให้ชาวบ้านทราบก็เรียกผู้นำชุมชนมาประชุมเพื่อแจ้งให้ลูกบ้านของตนทราบต่อไป ในแต่ละชุมชนได้จัดให้มีการตั้งคณะกรรมการชุมชนขึ้นมาด้วย เพื่อช่วยในการบริหารงานภายในชุมชนของคนเพื่อให้ชุมชนของคนสงบสุข

ผู้นำทั้ง 5 ชุมชน คือ

1. นายเพิ่ม	แปรโคกสูง	ประธานชุมชน	ประปาจอหอ
2. นางเจียม	ซาเกาะ	ประธานชุมชน	จอหอพัฒนา
3. นายประสงค์	วนสันเทียะ	ประธานชุมชน	ประยูรพัฒนา
4. พ.ต.ท. ประสงค์	เสนาไชย	ประธานชุมชน	हनวรรัตน์

5. ค.ต. คุณิต พันธุ์ดี ประธานชุมชน โนนโพธิ์พัฒนา

3) ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.1) ด้านเกษตรกรรม

1. ค.ต.คุณิทธิ พันธุ์ดี เพศ ชาย อายุ 56 ปี เชี่ยวชาญด้าน การเพาะเห็ดนางฟ้า ประสบการณ์ 5 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่ 514 หมู่ที่ 3 บ้านจอหอ ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัด นครราชสีมา 30310

2. นางล้วน ไตรจอหอ เพศ หญิง อายุ 49 ปี เชี่ยวชาญด้าน การปลูกดอกบัว ประสบการณ์ 5 ปี ที่อยู่ 155/2 หมู่ที่ 3 บ้านจอหอ ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30310

3.2) ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม

1. นางวนิษา ไชยณรงค์ เพศ หญิง อายุ 33 ปี เชี่ยวชาญด้าน การตัดเย็บ ประสบการณ์ 10 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่ 339 หมู่ที่ 3 บ้านจอหอ ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัด นครราชสีมา 30310 โทร. (044) 276741

2. น.ส.จำเนียร พันเสนา เพศ หญิง อายุ 44 ปี เชี่ยวชาญด้าน การตัดเย็บเสื้อผ้า ประสบการณ์ 9 ปี ที่อยู่ 71 หมู่ที่ 3 บ้านจอหอ ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา 30310

3.3) ด้านการแพทย์แผนไทย

1. นางศุบ บุญสารี เพศ หญิง อายุ 67 ปี เชี่ยวชาญด้าน การนวดแผนโบราณ ประสบการณ์ 20 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่ 101 หมู่ที่ 3 บ้านจอหอ ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัด นครราชสีมา 30310

3.4) ด้านโภชนาการ

1. นายประยงค์ ไชยภิตติ เพศ หญิง อายุ 58 ปี เชี่ยวชาญด้าน การทำแหนม ประสบการณ์ 20 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่ - หมู่ที่ 3 บ้านจอหอ ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัด นครราชสีมา 30310 โทร. 01-8782019

2. นายเพิ่ม แปรโลกสูง เพศ ชาย อายุ 62 ปี เชี่ยวชาญด้าน การทำขนมจีน ประสบการณ์ 20 ปี ที่อยู่ บ้านเลขที่ 165 หมู่ที่ 3 บ้านจอหอ ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัด นครราชสีมา 30310 โทร. (044) 276255

1.15 ลักษณะบางประการที่เอื้อต่อความเข้มแข็งของชุมชน

1. สภาพเศรษฐกิจที่ดี ส่งผลต่อการมีรายได้ของคนในชุมชน
2. มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมส่งผลให้เกิดความสามัคคี
3. มีสถานเลี้ยงเด็กเล็ก ส่งผลให้มีผู้ดูแลเด็กที่พ่อแม่ไม่มีเวลาดูแลลูก
4. มีโรงเรียนภายในหมู่บ้าน ส่งผลต่อการได้รับการศึกษาของเยาวชนภายในหมู่บ้าน
5. ผู้นำมีความยุติธรรม และคุณธรรม เมื่อจัดเรียกทำการประชุมทำให้มีผู้เข้าร่วมประชุม เพราะมีความเคารพต่อตัวผู้นำชุมชน
6. โครงการของรัฐที่ให้การช่วยเหลือแก่ผู้ด้อยโอกาส
7. โครงการของเทศบาลเกี่ยวกับการสอนอาชีพให้กับสมาชิกในหมู่บ้าน

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการ กองทุนหมู่บ้าน ได้ทำการประเมิน 2 ระบบ คือ

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

จากการสอบถามชาวบ้านในหมู่บ้าน เกี่ยวกับเงินกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาทในช่วงแรกชาวบ้านมีความเข้าใจว่าเป็นเงินที่ทางรัฐบาลมอบมาให้ชาวบ้านที่ยากจน เพื่อมาประกอบอาชีพ ซึ่งชาวบ้านบางส่วนมีความเข้าใจว่าเมื่อกู้ยืมต้องมีการชำระคืนแต่บางส่วน มีความเข้าใจว่าไม่ต้องชำระคืน แต่ภายหลังเมื่อมีการจัดประชุมคัดเลือกคณะกรรมการและได้มีการเรียกประชุมชาวบ้าน เพื่อจัดตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านมีความเข้าใจมากขึ้นว่าเป็นเงินที่รัฐบาลมอบให้ชาวบ้าน ทำการบริหารเงินกองทุนและปล่อยให้สมาชิกของกองทุนกู้ยืมตามวัตถุประสงค์ต่าง ๆ แต่ต้องมีการชำระเงินกองทุนคืนภายใน 1 ปี

2) เงิน 1 ล้านบาท

บ้านจอหอ หมู่ที่ 3 ได้รับอนุมัติเงินกองทุน 1 ล้านบาท เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2545 และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้นำเงิน 1 ล้านบาท นี้ฝากไว้ที่ธนาคารออมสิน สาขา นครราชสีมา ใช้ชื่อบัญชีว่า เงินกองทุนหมู่บ้านจอหอ หมู่ที่ 3 เลขที่บัญชี 06-4301-20-194654-9

3) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

กองทุนหมู่บ้าน บ้านจอหอ หมู่ที่ 3 เริ่มก่อตั้งขึ้น เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2545 โดยการทำประชาพิจารณ์จากประชาชนในหมู่บ้าน ซึ่งได้บุคคลที่เป็นคณะกรรมการกองทุน เพื่อดำรงตำแหน่งจำนวน 15 คน แต่ ณ.ปัจจุบัน กรรมการลาออก 1 คน เหลือเพียง 14 คน ประกอบด้วย

1. นายสมคิด ไชยณรงค์	ตำแหน่ง	ประธาน
2. นางล้วน ไตรจอหอ	ตำแหน่ง	รองประธาน
3. นางแสงอรุณ มั่นกระโทก	ตำแหน่ง	เลขานุการ
4. นางสมมาตร กุมภีเกาะ	ตำแหน่ง	เหรัญญิก
5. น.ส.นริศรา ศรีอ่อน	ตำแหน่ง	ผู้ช่วยเลขานุการ
6. นายวิชัย ชูคโพธิ์	ตำแหน่ง	ฝ่ายทะเบียน
7. นายประสงค์ วนสันเทียะ	ตำแหน่ง	ประชาสัมพันธ์
8. นายกิตติพงษ์ กองเพชร	ตำแหน่ง	ประชาสัมพันธ์
9. น.ส.พยอม สงฆ์สังข์วรรณ	ตำแหน่ง	ปฏิคม
10. นายสมพงษ์ กล้าจอหอ	ตำแหน่ง	กรรมการกองทุน
11. นายเลี่ยม ขอบนบกกลาง	ตำแหน่ง	กรรมการกองทุน
12. นายสุุดใจ อุดสำห้งาน	ตำแหน่ง	ผู้ช่วยเลขานุการและฝ่ายทะเบียน
13. น.ส.จินดาพร ทองคำ	ตำแหน่ง	ตรวจสอบภายใน
14. นางอรุณ แอมเกษม	ตำแหน่ง	ผู้ช่วยเหรัญญิก

4) เงินที่ผู้กู้ชำระคืน

เงินที่ผู้กู้ชำระคืนให้แก่กองทุน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้มีการคัดเลือกตัวแทน เพื่อทำการรับฝากเงินของกองทุน เมื่อผู้กู้ชำระคืนเงินกู้กรณีชำระรายเดือน ตัวแทนคณะกรรมการจะนำเงินจำนวนนี้ นำฝากเข้าบัญชีของกองทุนหมู่บ้านและนำมาปล่อยกู้ต่อไป

5) ผู้สมัครขอกู้

กองทุนหมู่บ้านจอหอ หมู่ที่ 3 ได้ทำการปล่อยกู้ครั้งแรกเมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2545 จำนวน 79 ราย แต่เนื่องจากรับชำระเงินกู้รายเดือนและนำเงินรับชำระกู้ ในแต่ละเดือนมาทำการปล่อยกู้ให้กับผู้กู้รายอื่น ๆ ที่มีความประสงค์ โดยกองทุนได้ทำการเปิดรับสมัครผู้ขอกู้ทุกเดือน และปล่อยกู้ทุกเดือน ณ. วันที่ 30 กรกฎาคม 2545 มีจำนวนผู้กู้ทั้งหมด 101 ราย

6) เงินทุนสะสมอื่น ๆ ของหมู่บ้าน มีดังต่อไปนี้

1. ชมรมรักษัจจอหอ ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2540 สมาชิกกลุ่ม 117 คน ปัจจุบันมีเงินกลุ่ม 30,000 บาท
2. อาสาสมัครประจำหมู่บ้าน ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2533 สมาชิกกลุ่ม 30 คน ปัจจุบันมีเงินกลุ่ม 7,000 บาท

7) การประชาสัมพันธ์

ประชาชนภายในหมู่บ้านทราบข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับเรื่องของกองทุนหมู่บ้าน จากสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ , วิทยุ , หนังสือพิมพ์ ฯ และทราบจากหอกระจายข่าวที่มีประจำอยู่ทุกชุมชน ต่อมาเมื่อมีการจัดเวทีประชาคมเพื่อคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน พัฒนาอำเภอได้มาอธิบายเพิ่มเติมทำให้เข้าใจมากยิ่งขึ้น

8) บัณฑิตกองทุน

น.ส.อรทัย บาดกลาง อายุ 25 ปี จบการศึกษา มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล คณะบริหารธุรกิจ สาขาการเงินและการธนาคาร

2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A พบว่า

1) การคัดเลือกผู้กู้ มีขั้นตอนดังนี้

- 1.1 การจัดประชุมสมาชิกของกองทุน เพื่อบอกรายละเอียดเกี่ยวกับการขอกู้
- 1.2 กำหนดหลักเกณฑ์ เช่น มีผู้ค้ำประกัน อาชีพผู้กู้
- 1.3 คณะกรรมการทำการคัดเลือก เพื่ออนุมัติเงินกู้
- 1.4 แจ้งให้ผู้กู้ทราบ

2) การทำเอกสารขอขึ้นทะเบียน

เมื่อมีการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนฯ แล้ว คณะกรรมการกองทุนจึงได้จัดทำเอกสาร เพื่อขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้านจอหอ หมู่ที่ 3 (กทบ.2) โดยข้อเสนอต่ออำเภอ

3) แนะนำวิธีทำธุรกิจ

ในการแนะนำวิธีทำธุรกิจ กองทุนหมู่บ้านจอหอ หมู่ที่ 3 ไม่ได้มีการแนะนำวิธีทำธุรกิจ เพราะสมาชิกที่ขอกู้ส่วนมากก็ไปประกอบอาชีพเดิม

4) การรับชำระหนี้

การรับชำระหนี้ของกองทุนหมู่บ้านจอหอ หมู่ที่ 3 ได้กำหนดการรับชำระหนี้ของผู้กู้ โดยแบ่งตามวัตถุประสงค์ของการกู้ คือ

1. กู้เพื่อประกอบอาชีพค้าขาย รับชำระ รายเดือน
2. กู้เพื่อการบริการ เช่น ตัดผม ,ตัดเย็บเสื้อผ้า ฯ รับชำระ รายเดือน
3. กู้เพื่อการเกษตร เช่น ทำนา , เลี้ยงสัตว์ รับชำระ ราย 6 เดือน และราย 1 ปี
4. กู้เพื่อการอุตสาหกรรมในครอบครัว รับชำระ รายเดือน
5. กู้กรณีฉุกเฉิน รับชำระ ราย 3 เดือน

5) การทำบัญชี

การทำบัญชีของกองทุน ฯ แบ่งออกเป็น 2 ชุด ตามกิจกรรมของกองทุน คือ กิจกรรมกองทุน 1 ล้านบาท และกิจกรรมเงินออม (เงินสำรอง) มีการจัดทำบัญชี ดังนี้

1. สมุดบัญชีรายรับเงินกองทุน 1 ล้านบาท
2. สมุดบัญชีรายจ่ายเงินกองทุน 1 ล้านบาท
3. ทะเบียนคุมลูกหนี้รายตัว
4. สมุดบัญชีรายรับเงินฝากสำรอง
5. สมุดบัญชีรายจ่าย
6. ทะเบียนคุมเงินฝากสำรองรายตัว

6) การโอนเงินให้ผู้กู้

ผู้กู้ที่ผ่านการพิจารณา กรรมการกองทุน ฯ ได้กำหนดให้เปิดบัญชีกับธนาคารออมสิน สาขานครราชสีมา และนำเลขที่บัญชีมาให้คณะกรรมการกองทุน ฯ เพื่อจะทำการรายชื่อผู้กู้ และเลขที่บัญชีมอบให้แก่ธนาคาร เพื่อ โอนเงินเข้าบัญชีของผู้กู้แต่ละราย

7) ขั้นตอนการขอกู้ มีดังนี้

1. รับฟังการชี้แจงเกี่ยวกับการเขียนเอกสารขอกู้
2. รับเอกสารการขอกู้
3. จัดทำเอกสารการขอกู้
4. ส่งแบบเสนอโครงการขอกู้

8) ทำทะเบียนสมาชิก

นายวิชัย ชัดโพธิ์ กรรมการกองทุน ฯ ซึ่งดำรงตำแหน่งฝ่ายทะเบียนเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดทำทะเบียนสมาชิกของกองทุน

9) การจัดสรรประโยชน์

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านฯ ได้กำหนด การจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน

ไว้ดังนี้

- เงินปันผลค่าหุ้น ปันผลร้อยละ 5
- เงินประกันความเสี่ยง ปันผลร้อยละ 20
- เงินเฉลี่ยคืนให้แก่ผู้กู้ ปันผลร้อยละ 5
- เงินตอบแทนกรรมการ ปันผลร้อยละ 20
- เงินทุนเพื่อการศึกษา ปันผลร้อยละ 5
- เงินสมทบกองทุน ปันผลร้อยละ 20
- เงินจัดสรรสวัสดิการแก่สมาชิก ปันผลร้อยละ 10
- เงินเพื่อสาธารณประโยชน์ ปันผลร้อยละ 5
- อื่น ๆ ตามคณะกรรมการเห็นควร ปันผลร้อยละ 10

10) การตรวจสอบการใช้เงินกู้

คณะกรรมการกองทุน ฯ ไม่มีขั้นตอนของการตรวจสอบการใช้เงินกู้ มีเพียง บัญชีคอกงทุนที่ทำการสอบถาม เกี่ยวกับการใช้เงินกู้ตามแบบ บร.11

11) การช่วยเหลือตลาด

คณะกรรมการกองทุน ฯ ไม่ได้ช่วยเหลือตลาดให้กับผู้กู้ โดยผู้กู้จะเป็นผู้หาตลาดในการขายของ

2.1.3 ผลการประเมินโครงการของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1) ผลโดยตรง

1.1) จำนวนผู้ที่ได้

จำนวนผู้กู้ทั้งหมด ณ.วันที่ 31 กรกฎาคม 2545 จำนวน 101 ราย สามารถแบ่งตามประเภทของการประกอบอาชีพ ได้ดังนี้

1. ประกอบอาชีพทางการเกษตร

- ปลุกพืช เช่น ทำนา จำนวน 17 ราย
- เลี้ยงสัตว์ จำนวน 9 ราย

2. ประกอบอาชีพค้าขาย จำนวน 56 ราย

3. ประกอบอาชีพบริการ

3) ผลกระทบทางอ้อม

3.1 กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง

จากการที่ผู้กู้สามารถสร้างอาชีพ มีรายได้ และชำระเงินให้แก่กองทุน มีความเข้าใจในเรื่องของกองทุน มีการส่งเงินถึงจะตรงตามที่กำหนด ย่อมเป็นวิธีการส่งเสริมทำให้กองทุนมีความเข้มแข็งดำรงต่อไปได้

3.2 ทักษะคติของชุมชนต่อกองทุน

จากการก่อตั้งกองทุนได้สำเร็จแล้ว ทักษะคติของชุมชนที่มีต่อกองทุน คือ มีทั้งความรู้สึที่ดี เพราะมีเงินปล่อยกู้ให้กับสมาชิกผู้ขอกู้ แต่สำหรับบางส่วนก็มีความรู้สึกไม่ดี เนื่องจากได้รับเงินกู้น้อยหรือไม่ได้ จะมีความรู้สึกว่าคณะกรรมการไม่ยุติธรรม

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินกิจกรรมของผู้กู้แต่ละราย

2.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

1) อาชีพเดิม

จากการสัมภาษณ์ผู้กู้แต่ละราย มีการประกอบอาชีพเดิมของคนอยู่แล้ว เช่น การประกอบอาชีพค้าขาย อาชีพเกษตรกรรม อาชีพรับจ้าง

2) หนี้สินของครอบครัว

สมาชิกผู้กู้ของกองทุน บางส่วนเป็นหนี้ของสถาบันการเงินต่าง ๆ เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ธนาคารออมสิน ธนาคารประชาชน และนอกจากนี้ สมาชิกบางส่วนก็มีหนี้สินกับเงินกู้นอกระบบ ซึ่งต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราสูง

3) รายได้ของครอบครัว

จากการสัมภาษณ์ผู้กู้ ส่วนมากรายได้ของครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง คือ มีรายรับที่เพียงพอสำหรับรายจ่ายต่าง ๆ ภายในครอบครัว สมาชิกภายในครอบครัวมีการช่วยเหลือแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของครอบครัวร่วมกัน

4) สภาพการอยู่อาศัย

การอยู่อาศัยของสมาชิกผู้กู้ของกองทุนฯ ส่วนมากมีที่พักอาศัยเป็นของตนเอง มีเพียงส่วนที่ต้องเช่าบ้านเพื่ออยู่อาศัย

5) สมาชิกในครอบครัว

สมาชิกภายในครอบครัวของผู้กู้ ส่วนมากมีลักษณะเป็นครอบครัวเล็ก มีสมาชิกประมาณ 2 - 4 คน

6) ทรัพย์สินของผู้กู้

จากการสอบถามผู้กู้ของกองทุน ทำให้ทราบว่าส่วนมากผู้กู้มีทรัพย์สินเป็นของตนเอง เช่น บ้าน ที่ดิน เครื่องใช้ไฟฟ้า

2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

1) จำนวนเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติ

คณะกรรมการกองทุนฯ ได้จัดสรรเงินกู้ให้แก่สมาชิกในจำนวนต่าง ๆ คือ 5,000 บาท 8,000 บาท 10,000 บาท 15,000 บาท และ 20,000 บาท

2) เงินกู้จากแหล่งอื่น

ภายในหมู่บ้านมีเงินกู้จากแหล่งต่าง ๆ มากมาย เช่น สถาบันการเงินต่าง ๆ และเป็นหนี้กับนายทุนนอกระบบ

3) สถานที่

ในการประกอบอาชีพของผู้กู้ มีการใช้สถานที่สำหรับประกอบอาชีพแตกต่างกัน ดังนี้

- ผู้กู้ที่ใช้บ้านของตนเองในการประกอบอาชีพ เช่น การประกอบอาชีพค้าขายของชำหรือขายสิ่งของต่าง ๆ อยู่ที่บ้านของตน ผู้ประกอบอาชีพรับจ้าง เช่น รับจ้างตัดเย็บ เสริมสวย รับจ้าง ชักกรีต

- ตลาดประจำตำบล ซึ่งอยู่ภายในเขตของหมู่ 3 ทั้ง 2 ตลาด สำหรับผู้ที่ประกอบอาชีพค้าขายอยู่ที่ตลาด

- ที่นา ที่ไร่ สำหรับทำอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งจะมีทั้งส่วนที่อยู่ภายในเขตของหมู่บ้านและพื้นที่ทำไร่ ทำนา นอกเขตของหมู่บ้าน

4) วัตถุดิบ

ผู้กู้ส่วนมากมักหาวัตถุดิบที่ใช้ในการประกอบอาชีพของตนเอง ไม่มีหน่วยงานของรัฐมาอบให้ โดยผู้กู้ส่วนมากหาซื้อวัตถุดิบจากตัวอำเภอเมือง หรือ หาซื้อภายในหมู่บ้าน ขึ้นอยู่กับแต่ละประเภทของอาชีพ

5) เทคนิควิธีทำงาน

จากการสัมภาษณ์ผู้กู้ไม่มีการใช้เทคนิคพิเศษมาใช้ในการทำงาน แต่จะมีเพียงเครื่องมือทุ่นแรง ที่มาใช้ในการประกอบอาชีพ ซึ่งจะช่วยให้ผลิตสินค้าได้ปริมาณมากขึ้น

6) วัสดุ อุปกรณ์ ในการประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพของผู้ปฏิบัติงานประเภทต้องใช้วัสดุ อุปกรณ์ ประกอบ เช่น การทำนาใช้รถไถ ตัดเย็บเสื้อผ้าต้องใช้จักร กรรไกร เป็นต้น ซึ่งส่วนมากผู้ปฏิบัติงานในการประกอบอาชีพเป็นของตนเอง

7) ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ

ผู้ดูแลรายจะมีความรู้สำหรับประกอบอาชีพของตน แต่มักจะไม่พยายามเสาะหาความรู้ใหม่ ๆ มาช่วยในการพัฒนาอาชีพ มีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่ศึกษาความรู้เพิ่มเติม เช่น ผู้ประกอบอาชีพเสริมสวย ได้ศึกษาแบบทรงผมใหม่ ๆ เป็นต้น

2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

1) การทำบัญชีของผู้กู้

จากการสัมภาษณ์ผู้ดูแลรายไม่ได้มีการจัดทำบัญชี เนื่องจากส่วนมากเป็นการประกอบอาชีพเดิมมาเป็นระยะเวลาานาน เงินที่หามาได้ก็ใช้จ่ายภายในครอบครัวหมุนเวียนไป และยังไม่มีความรู้ในเรื่องของการจัดทำบัญชี

2) การหาตลาดที่ดี

ในการหาตลาด ผู้กู้จะมีตลาดสำหรับขายสินค้าของตนเองเป็นประจำอยู่แล้ว คือ ตลาดภายในหมู่บ้านทั้ง 2 ตลาด ไม่ได้มีการหาตลาดใหม่เพื่อที่จะขายสินค้า

3) การหาความรู้เพิ่มเติม

ผู้กู้ส่วนมากไม่มีความนิยมหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อมาใช้ในการประกอบอาชีพ ประกอบกับหน่วยงานของราชการไม่ได้ออกมาให้ความรู้ในเรื่องของการประกอบอาชีพให้มีประสิทธิภาพ เพิ่มขึ้นบ่อยนัก

2.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B

1) ผลโดยตรง

1.1) รายได้ของผู้กู้

จากการที่ผู้กู้ได้รับเงินกู้จากกองทุนและนำมาประกอบอาชีพ ซึ่งอาจนำมาลงทุนเพิ่มเติม หรือ การประกอบอาชีพใหม่ ส่งผลให้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากเดิม เช่น ผู้ประกอบอาชีพซักกรีด ซื่อเครื่องซักผ้า ส่งผลให้สามารถเพิ่มจำนวนลูกค้าเพิ่มขึ้นได้

1.2) ผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ

ผู้กู้ที่กู้เงินกองทุน ๆ บางส่วนได้นำเงินกู้เพื่อซื้ออุปกรณ์ ในการผลิตสินค้าให้มีปริมาณมากขึ้น เช่น รับจ้างซักกรีดซื่อเครื่องซักผ้า ตัดเย็บเสื้อผ้า ซื่อจักรเย็บผ้า อุตสาหกรรม ผู้ประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ สร้างเล้าให้สัตว์ เป็นต้น

2) ผลกระทบทางอ้อม

2.1) ผู้ที่มีการพึ่งตนเอง

ผู้ที่ได้รับเงินกู้และนำเงินกู้มาประกอบอาชีพ เพื่อสร้างรายได้ให้เพิ่มมากขึ้นและมีการสร้างเครือข่ายของชุมชน ผ่านคณะกรรมการกองทุนฯและบัณฑิตกองทุน โดยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดเสวนาระดับกลุ่มอาชีพ ส่งผลให้กลุ่มผู้รู้ปัญหาเดียวกัน เพื่อหาหนทางแก้ไขและทราบแนวทางเพิ่มรายได้ให้แก่ตนเองได้

2.2) กิจการของผู้กู้เข้มแข็ง

เมื่อผู้กู้สามารถสร้างรายได้เพิ่มขึ้น เมื่อมีรายได้เพิ่มก็จะส่งผลให้ไม่ต้องกู้เงินของนายทุนนอกระบบ และการผลิตของผู้กามีตลาดที่รองรับสินค้าที่แน่นอน

3. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

3.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ทั้ง 5 ข้อ พบว่า

3.1.1 การเกิดกองทุน พบว่า

กองทุนหมู่บ้านจ้อหอ หมู่ที่ 3 เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2545 โดยการทำเวทีประชาคม เพื่อคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน โดยได้รับความร่วมมือจากประชาชนภายในหมู่บ้าน และหน่วยงานของภาครัฐ โดยวัตถุประสงค์ของกองทุน คือ การนำเงิน 1 ล้านบาท จัดสรรให้แก่สมาชิกของกองทุนกู้ยืม เพื่อสร้างอาชีพ สร้างงานและสร้างรายได้ โดยกองทุนฯ มีสมาชิกทั้งหมด 160 คน ได้รับการปล่อยกู้ทั้งหมด 101 ราย เป็นจำนวนเงินทั้งหมด 976,620 บาท นอกจากนี้กองทุนฯยังได้รับฝากเงินฝากประจำและเงินฝากอื่น ๆ เป็นเงิน 41,967 บาท

ทัศนคติของประชาชนในหมู่บ้าน ก่อนมีกองทุนหมู่บ้านฯ ประชาชนยังไม่เข้าใจ และยังไม่สนใจเรื่องของกองทุนหมู่บ้านฯ แต่ภายหลังเมื่อเกิดกองทุนหมู่บ้านฯ ทัศนคติของกองทุนในความรู้สึกของประชาชนโดยรวมความรู้สึกดี เพราะช่วยทำให้มีเงินเพื่อนำไปประกอบอาชีพและสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว

3.1.2 ระบบบริหารกองทุน พบว่า

ในการทำเวทีประชาคมคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านฯ ทำให้ได้ผู้ผ่านการคัดเลือกจากประชาชนในหมู่บ้าน ทำให้ได้คณะกรรมการทั้งหมด 15 คน ประกอบไปด้วย ชาย 8 คน หญิง 7 คน ภายหลังได้ลาออก 1 คน ทำให้คณะกรรมการของกองทุนเหลือ 14 คน

คณะกรรมการที่ผ่านการคัดเลือกได้ร่วมกันร่างกฎระเบียบของกองทุนฯ ซึ่งได้รับคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ของรัฐและระเบียบกองทุนฯ หมู่บ้านอื่นที่ผ่านการพิจารณาแล้ว เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการตั้งกฎระเบียบต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการบริหาร เช่น

- การกำหนดการหมดสภาพจากคณะกรรมการกองทุนฯ และการจัดประชุมคณะกรรมการ
- การกำหนดคุณสมบัติและรับสมัครสมาชิก
- ระเบียบการกู้และขอกู้
- ระเบียบการคิดอัตราดอกเบี้ย
- ระเบียบการคัดเลือกผู้กู้
- การจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน
- การจัดทำบัญชี

ฯลฯ

3.1.3 การเรียนรู้เพื่อพึ่งตนเอง พบว่า

กองทุนหมู่บ้านจอหอ หมู่ที่ 3 ได้มีการดำเนินงานและสามารถปล่อยกู้ให้กับสมาชิกโดยการเน้นให้สมาชิกผู้กู้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยให้การสนับสนุนกับผู้ประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น

- ด้านการเกษตร ได้แก่ การเลี้ยงสัตว์, ทำนา
  - ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม เช่น การตัดเสื้อผ้า
- โดยเป็นการส่งเสริมให้อาชีพเหล่านี้ดำรงอยู่ต่อไปไม่สูญหายไปพร้อมกับ

เทคโนโลยี

3.1.4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ พบว่า

ในการประชุมสมาชิกผู้กู้ คณะกรรมการกองทุนฯ ได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับเงินกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท ว่าเป็นเงินที่รัฐบาลนำมาให้ประชาชนกู้ยืมและทำการบริหารให้เกิดการหมุนเวียน โดยผู้กู้จะต้องทำการชำระคืน เพื่อทำการปล่อยกู้ให้กับผู้อื่นต่อไป หากไม่ชำระคืนก็จะทำตามมติที่ตกลงไว้คือ ผู้ค้ำประกันทั้ง 4 คนต้องร่วมรับผิดชอบ

การที่สมาชิกผู้กู้ได้รับเงินจากกองทุนและนำไปประกอบอาชีพ สามารถพึ่งพาตนเองได้ ส่วนมากไม่ต้องกู้ยืมจากเงินกู้ของนายทุนนอกระบบอีก มีเพียงบางส่วนของผู้กู้ที่ยังมีการกู้ยืมเงินกู้นอกระบบอยู่ ในการประกอบอาชีพของผู้กู้ โดยส่วนมากเป็นการกู้เพื่อประกอบอาชีพค้าขาย เพราะหมู่ 3 จัดได้ว่าเป็นหมู่บ้านที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจ การขายสินค้ามีตลาดรองรับภายในหมู่บ้านและยังมีคนต่างถิ่นมาพักอาศัยเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่งผลดีต่อผู้ประกอบอาชีพนี้ด้วย และยังมีผลต่อผู้ประกอบอาชีพอื่น เช่น เสริมสวย ตัดเย็บเสื้อผ้า และรับจ้างซักรีด ส่วนผู้ที่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม ผู้กู้บางส่วนมีอาชีพเสริมด้วย ส่งผลให้ยังมีรายได้เลี้ยงดูคนในครอบครัว

3.1.5 การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็ง พบว่า

หมู่บ้านจ้อหอ หมู่ที่ 3 ก่อนการจัดตั้งกองทุน เป็นหมู่บ้านที่มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากเป็นบริเวณศูนย์กลางของหมู่บ้าน ทำให้เกิดธุรกิจต่าง ๆ เกิดขึ้นในหมู่บ้านเป็นจำนวนมาก และภายในหมู่บ้านมีการคมนาคมที่สะดวกสบาย มีไฟฟ้า ประปาใช้ทั่วทุกครัวเรือน ประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมีรายได้ สามารถเลี้ยงครอบครัวของตนเองได้ โดยอาชีพที่ทำมากที่สุด คือ การประกอบอาชีพรับจ้าง เพราะมีโรงงานตั้งอยู่ภายในเขตของหมู่บ้าน รองลงมาคือ การประกอบอาชีพค้าขาย ด้านของการศึกษา ภายในหมู่บ้านมีโรงเรียนบ้านจ้อหอ สำหรับการศึกษาก่อนวัยเรียน มีสถานเลี้ยงเด็กเล็ก สำหรับพ่อแม่ที่ไม่มีเวลาเลี้ยงดู นอกจากนี้ได้มีการจัดตั้งกองทุน 2 กองทุน เพื่อเป็นการช่วยเหลือผู้คนภายในหมู่บ้านของตนเองด้วย จากปัจจัยต่าง ๆ สรุปได้ว่าหมู่บ้านจ้อหอ หมู่ที่ 3 มีศักยภาพ

ด้านความเข้มแข็งการทำกิจกรรมของผู้ได้ นำเงินไปประกอบอาชีพ ตามแต่ความถนัดของแต่ละบุคคลหรือการประกอบอาชีพเดิมของผู้ได้ เช่น การเกษตร , ค้าขาย , การบริการในครัวเรือนและอุตสาหกรรมในครอบครัว และได้มีการรวมกลุ่มเสวนาผู้ได้กลุ่มอาชีพเดียวกัน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ของแต่ละบุคคล หรือทำให้ทราบปัญหาของผู้ประกอบอาชีพเดียวกัน ซึ่งบางคนอาจยังไม่พบปัญหา เมื่อจัดให้มีการพูดคุยส่งผลให้ ผู้ได้ทราบแนวทางเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขกับกิจการของตนเองได้

3.2 ปัจจัยด้านบวกและปัจจัยด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์ตามข้อ

3.1 พบว่า

3.2.1 ปัจจัยด้านบวกที่ส่งเสริมให้บรรลุวัตถุประสงค์ คือ

1. ความพร้อมเกี่ยวกับบริบทของชุมชน สภาพภูมิศาสตร์ สภาพเศรษฐกิจและสังคม วัฒนธรรมประเพณี ผู้นำชุมชน และโครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกิดภายในหมู่บ้าน ทำให้ทราบโครงสร้างพื้นฐานของหมู่บ้านว่าอยู่ในระดับที่สามารถจัดตั้งกองทุนได้
2. การประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่ทำให้ประชาชนในหมู่บ้านทราบถึงเรื่องของกองทุนทั้งจากหอกระจายข่าวของแต่ละชุมชน จากสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ ไปสเตอร์ ทำให้คนในหมู่บ้านทราบและเข้าใจ เมื่อจัดเวทีประชาคมเพื่อก่อตั้งกองทุนหมู่บ้าน จึงสามารถจัดตั้งได้ภายในครั้งเดียว
3. ได้รับการสนับสนุนจากพัฒนาการอำเภอ เจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลจ้อหอ ในการเตรียมความพร้อม ให้คำแนะนำ เกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน และการบริหารดำเนินงานของกองทุน

4. คณะกรรมการกองทุนฯ ที่มีหน้าที่ในการบริหารกองทุน ให้เกิดประสิทธิภาพ และทำงานด้วยความโปร่งใส

5. การที่สมาชิกผู้กู้นำเงินที่ได้รับการอนุมัติไปใช้ในการประกอบอาชีพ ตรงตามวัตถุประสงค์ในการขอกู้ เพื่อก่อให้เกิดรายได้ สามารถชำระเงินกู้ให้แก่กองทุนได้ ส่งผลให้เกิดการหมุนเวียนเงินภายในหมู่บ้าน

6. มีการกำหนดการจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุนไว้อย่างชัดเจน ทำให้ผู้กู้ทราบและไว้วางใจในการจัดสรรผลประโยชน์

7. มีอัตราดอกเบี้ยที่ถูก เมื่อเทียบกับแหล่งเงินกู้อื่น ๆ ภายในหมู่บ้าน

3.2.2 ปัจจัยด้านลบที่ขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์ คือ

1. คณะกรรมการยังขาดประสบการณ์ในการทำงาน เช่น การจัดทำระบบบัญชี

2. ไม่มีผู้ช่วยหาคาดให้ผู้กู้

3. ไม่มีการส่งเสริมเกี่ยวกับความรู้ของการประกอบอาชีพ จากหน่วยงานของรัฐ

4. ในการจัดประชุมต่าง ๆ การจัดเสวนากลุ่ม สมาชิกส่วนใหญ่ไม่ให้ความสนใจในการเข้าร่วมและส่งตัวแทนคนเดิมเข้าร่วมประชุมทุกครั้ง

5. เนื่องจากหมู่บ้านมีพื้นที่แบ่งเป็นเขตการปกครอง ทำให้ประชาชนในหมู่บ้านบางคนไม่ทราบสำนักงานของกองทุน หากต้องการสมัครเป็นสมาชิก

6. ผู้กู้บางส่วนยังมีหนี้สินกับนายทุนนอกระบบ

3.3 ความเข้มแข็งของชุมชน

จากการเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนจากเหตุและผล มีดังนี้

1. สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคีปานกลาง เนื่องจากเมื่อมีการปล่อยผู้บางคนที่ไม่ได้รับเงินกู้และบางคนที่ได้รับเงินกุน้อย ทำให้ไม่พอใจส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรม เช่น การเรียกประชุมสมาชิกเกี่ยวกับระเบียบการชำระ โดยเข้าร่วมประชุมน้อยลงและส่วนมากประชากรในหมู่ 3 จะเป็นคนนอกพื้นที่เข้ามาอยู่อาศัยจึงไม่ให้ความร่วมมือในการร่วมประชุมหรือจัดกิจกรรมต่าง ๆ

2. สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง เนื่องจากชาวบ้านบอกว่า เมื่อของหายมักจะไม่ได้คืน แต่หากของหายภายในชุมชนของคนก็จะได้รับคืน

3. ในชุมชนมีการยกย่องคนทำความดี ปานกลาง โดยหากมีใครทำดีจะรู้กันเพียงในกลุ่มนั้น ๆ

4. สมาชิกในชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันมาก โดยสังเกตได้จากเมื่อได้มีการจัดงาน สมาชิกในชุมชนจะไปร่วมให้ความช่วยเหลือให้การจัดงานบรรลุผลสำเร็จ

5. สมาชิกในชุมชนมีโอกาสดหาความรู้เพิ่มเติม

6. สมาชิกในชุมชนมีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ ทั้ง 610 ครอบครัว เพราะทุกครอบครัวจะมีงานทำมีรายได้ในการดำรงชีวิตของคนทั้งครอบครัว

7. ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่นอยู่พร้อมหน้ารักใคร่ปรองดองกัน ทั้ง 610 ครอบครัว

8. ในชุมชนมีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กรมีจำนวน 2 กลุ่ม คือ 1. ชุมชนรักษ์จอหอ ซึ่งตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลืองานสังคม เช่น บริจาคซื้อโลงศพให้วัด 2. กลุ่มอาสาสมัครประจำหมู่บ้าน (อ.ส.ม.) ช่วยเหลือในเรื่องสุขภาพ

9. ในชุมชนมีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกของชุมชนเป็นประจำ โดยการประชุมเสวนา ในระดับปานกลาง เพราะเมื่อมีการประชุมขอความคิดเห็นของประชาชนในหมู่บ้าน จะมีทั้งที่ให้ความสนใจแสดงความคิดเห็นและไม่สนใจแสดงความคิดเห็น

10. ในชุมชนมีการช่วยเหลือเด็ก สตรี คนชรา คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส

11. ในชุมชนมีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม โดยประชาชนแต่ละชุมชนในหมู่ 3 จะให้ความสำคัญถึงผู้นำของแต่ละชุมชน โดยจะบอกว่าเป็นผู้ที่มีความยุติธรรมและช่วยเหลือคนในชุมชนของตน

12. ในชุมชนสามารถร่วมกันแก้ปัญหาของชุมชนได้ โดยมีแผนการที่คิดโดยสมาชิก เช่น หากในชุมชนมีปัญหาเรื่องท่อระบายน้ำ ก็ประชุมเพื่อบอกความเดือดร้อนให้ประธานชุมชนทราบเพื่อเป็นตัวกลางเพื่อบอกต่อให้ทางเทศบาลได้ให้การช่วยเหลือ

3.4 การเกิดเครือข่ายการเรียนรู้

ในหมู่บ้านจอหอ หมู่ที่ 3 ยังไม่เกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้ของกลุ่มสมาชิกผู้ดูแลได้รับการสนับสนุนหรือการประสานงานของรัฐ จึงจะทำให้เกิดการรวมกลุ่มของกลุ่มผู้ดูแลแลกเปลี่ยนประสบการณ์และร่วมกันแก้ไขปัญหา

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. สรุป

จากการศึกษาประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านจ่อหอ หมู่ที่ 3 พบว่า การจัดตั้งกองทุนได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลในหลาย ๆ ฝ่าย ได้ทำการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนเพื่อทำการบริหารกองทุนให้เกิดผลประโยชน์ ถึงแม้ว่าในช่วงแรกการทำงานของคณะกรรมการยังขาดประสิทธิภาพการทำงานยังไม่เป็นระบบ แต่เมื่อได้ศึกษาการทำงานจากกองทุนอื่น ๆ ทำให้ในภายหลังการทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ในด้านของการจัดสรรเงินกองทุน ได้ทำการปล่อยกู้ให้กับสมาชิกผู้กู้ทั้งหมด 101 คน ซึ่งจากการปล่อยเงินกู้ให้กับสมาชิกส่งผลให้ผู้กู้มีรายได้เพิ่มเติม มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ประชาชนในหมู่บ้านมีทัศนคติที่ดี มีความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุน ทำให้มีผู้สนใจและสมัครเป็นสมาชิกของกองทุนเรื่อย ๆ และมีความเข้มแข็งในการประกอบอาชีพ นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์และปัญหา ระหว่างกลุ่มผู้กู้ แต่จากการแลกเปลี่ยนความรู้ต้องอาศัยให้มีผู้ประสานงาน

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านจ่อหอ หมู่ที่ 3 มีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อทราบผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านจ่อหอ หมู่ที่ 3 ต.จ่อหอ อ.เมือง จ.นครราชสีมา บรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดไว้หรือไม่
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกและด้านลบต่อการดำเนินงานของกองทุน
3. เพื่อให้เกิดองค์การเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้

เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย

วิธีดำเนินการในการประเมินกองทุนหมู่บ้าน คือ

1. เลือกศึกษาเฉพาะกรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านจ่อหอ หมู่ที่ 3
2. ศึกษาวัตถุประสงค์ของโครงการกองทุนหมู่บ้าน
3. เลือกรูปแบบการประเมิน โดยอิงทฤษฎีที่เป็นระบบแบบชีพฟ์โมเดล
4. การเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อมาเป็นส่วนประกอบในการประเมิน
5. นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์และตีความหมาย แบ่งแยกหมวดข้อมูล
6. นำมาประกอบเรียบเรียง เพื่อเขียน "สารนิพนธ์"

ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการดำเนินงาน คือ

1. ทราบถึงผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านจอหอ หมู่ที่ 3 ต.จอหอ อ.เมือง จ.นครราชสีมา บรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดไว้หรือไม่
2. ทราบถึงปัจจัยด้านบวกและด้านลบต่อการดำเนินงานของกองทุน
3. ทราบถึงการเกิดองค์กรเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้
4. ทราบถึงตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย
5. ผู้ทำสารนิพนธ์ ได้รับความรู้ในด้านการประเมินโครงการ การเขียนโครงการ

2. อภิปรายผล

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านจอหอ หมู่ที่ 3 ต.จอหอ อ.เมือง จ.นครราชสีมา สรุปได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านจอหอ หมู่ที่ 3 ทั้ง 5 ข้อ ได้แก่
  - 1.1 กองทุนหมู่บ้านจอหอ หมู่ที่ 3 ก่อให้เกิดการพัฒนาอาชีพ การสร้างรายได้ และสร้างงาน เพราะผู้กู้เงินนำไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการขอกู้
  - 1.2 กองทุนหมู่บ้านจอหอ หมู่ที่ 3 มีการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนและมีการแบ่งหน้าที่การทำงาน พร้อมทั้งได้มีการจัดทำกฎระเบียบของกองทุน เพื่อใช้ในการปฏิบัติงานและเป็นข้อบังคับของกองทุน
  - 1.3 กองทุนหมู่บ้านจอหอ หมู่ที่ 3 เปิดโอกาสให้สมาชิกของกองทุนได้มีการรวมกลุ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับอาชีพ แต่ต้องได้รับการประสานงานจากบัณฑิตกองทุนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ
  - 1.4 ในการสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ โดยการรวมตัวเป็นกลุ่มอาชีพยังไม่ได้รับการสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มของผู้ประกอบอาชีพเดียวกัน
  - 1.5 หมู่บ้านจอหอ หมู่ที่ 3 เป็นหมู่บ้านที่มีศักยภาพและมีความเข้มแข็ง คือ ประชาชนมีความซื่อสัตย์ มีความสามัคคี มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ

2. ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่มีผลต่อการดำเนินงานของกองทุน

2.1 ปัจจัยด้านบวก

1. ความพร้อมเกี่ยวกับบริบทชุมชนในด้านต่าง ๆ ส่งผลให้สามารถจัดตั้งกองทุนได้ และมีความยั่งยืน เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจของหมู่บ้าน สาธารณูปโภคที่ดี การคมนาคม

ที่สะดวก ส่งผลต่อการมีรายได้ของกลุ่มผู้กู้

2. การประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ส่งผลให้ประชาชนในหมู่บ้านมีความเข้าใจเรื่องของกองทุนมากยิ่งขึ้นส่งผลต่อการสมัครสมาชิกของกองทุนเพิ่มเติม

3. ได้รับการช่วยเหลือจากพัฒนาการและเจ้าหน้าที่ของเทศบาลในเรื่องของการแก้ปัญหาและการประสานงานในเรื่องของการจัดประชุม เนื่องจากประชาชนจะให้ความเชื่อถือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ

4. คณะกรรมการกองทุนฯ ทำงานด้วยความโปร่งใส โดยการตีคประกาศเกี่ยวกับระบบบัญชี เช่น เคื่อนี้ปล่อยกู้เท่าไร จำนวนเงินเท่าไร เหลือเงินเท่าไร เมื่อคณะกรรมการทำงานด้วยความโปร่งใสไม่นำเงินไปใช้ในทางที่ผิด ย่อมส่งผลให้เงินของกองทุนเกิดการหมุนเวียน

5. สมาชิกนำเงินไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์ เพื่อก่อให้เกิดรายได้ เมื่อมีรายได้ ก็มีความสามารถชำระหนี้ให้แก่กองทุน ทำให้มีเงินปล่อยกู้ให้กับผู้กู้รายอื่นต่อไป เงิน 1 ล้านบาท ก็เกิดการหมุนเวียนให้กับคนในหมู่บ้าน

6. มีการกำหนดการจัดสรรผลประโยชน์อย่างชัดเจน ทำให้เกิดความไว้วางใจจากสมาชิกกองทุน และไม่เกิดการแก่งแย่งเงินผลประโยชน์ของกองทุน จากคณะกรรมการ

7. อัตราดอกเบี้ยที่ถูกเมื่อเทียบกับเงินกู้ของนายทุนนอกระบบ ส่งผลให้สมาชิกของกองทุนยังมีความต้องการเงินกู้จากกองทุนอยู่

2.2 ปัจจัยด้านลบ

1. กรรมการขาดประสบการณ์ในการทำงาน เช่น การทำบัญชียังไม่เป็นระบบ แต่เป็นการทำตามความเข้าใจของคณะกรรมการเอง ซึ่งอาจขาดการตรวจสอบ

2. กลุ่มผู้กู้เงินของกองทุน ไม่มีการช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐ หรือจากกองทุนหมู่บ้าน อาจส่งผลทำให้สินค้าของผู้กู้ขายได้น้อย เนื่องจากตลาดภายในหมู่บ้านมีการแข่งขันกันมาก เมื่อมีรายได้ย่อมทำให้อาจส่งเงินกู้ล่าช้า หรือไม่มีเงินส่งคืนให้แก่กองทุน

3. ไม่มีการส่งเสริมการประกอบอาชีพของผู้กู้จากหน่วยงานของรัฐ และการรวมกลุ่มทางอาชีพ ส่งผลให้เมื่อเกิดปัญหาบางครั้งผู้กู้ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ อาจส่งผลต่อกิจการของผู้กู้

4. ผู้กู้บางส่วนยังมีหนี้สินกับนายทุนนอกระบบอยู่ ซึ่งเป็นหนี้ที่ต้องมีการชำระทุกวัน ย่อมส่งผลต่อการจ่ายชำระหนี้กองทุน

5. สมาชิกยังไม่ให้ความร่วมมือในการจัดประชุมต่าง ๆ

6. พื้นที่ของหมู่ 3 มีบริเวณกว้างขวาง

3. การเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้

ภายในชุมชนยังไม่มีเกิดการเครือข่ายการเรียนรู้ เนื่องจากหากไม่มีผู้จัดตั้งให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ กลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพเดียวกันจะไม่ทำการประชุมเพื่อปรึกษาหารือในเรื่องเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ

4. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย

ความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนในพื้นที่ มีความคิดเห็นเช่นเดียวกับตัวชี้วัดความเข้มแข็งของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

5. ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ คือ

5.1 ผลโดยตรง

เมื่อผู้กู้ได้รับเงินกู้และนำไปประกอบอาชีพ ก่อให้เกิดรายได้เพิ่มเติม หรือบางคนได้วัสดุอุปกรณ์ นำมาใช้ในการประกอบอาชีพ เมื่อมีรายได้เพิ่มส่งผลให้มีความสามารถในการชำระคืนให้แก่กองทุน

5.2 ผลกระทบโดยตรง

เมื่อผู้กู้มีรายได้สามารถชำระหนี้สินต่าง ๆ ที่ไม่ได้เกิดจากกองทุนและทำให้การประกอบอาชีพ มีความเข้มแข็งมากขึ้น

5.3 ผลกระทบโดยอ้อม

วิถีชีวิตคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่พึงประสงค์ ก่อให้เกิดสันติสุขในชุมชน

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุน

1. ในด้านการจัดสรรผลประโยชน์ เดิมเงินตอบแทนคณะกรรมการจัดสรรให้ร้อยละ 20 แต่เมื่อทำการคำนวณ จากดอกเบี้ยร้อยละ 50 สตางค์ เมื่อทำการจัดสรรจะทำให้คณะกรรมการได้ผลตอบแทนน้อย ควรเพิ่มขึ้นจากเดิมประมาณร้อยละ 30 โดยทำการลดในส่วนของเงินสมทบกองทุนให้ลดลง

2. ควรออกกฎเพิ่มให้กรรมการต้องมาประชุมทุกเดือนอาจส่งตัวแทน อย่างต่ำชุมชนละ 1 คน เพื่อที่แต่ละชุมชนจะได้ทราบข่าวสาร เนื่องจากปัจจุบันคณะกรรมการที่เป็นตัวแทนของบางชุมชนไม่มาประชุม ส่งผลให้ไม่ทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกองทุน

3.2 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุน

1. คณะกรรมการกองทุนบางคนไม่มาช่วยงานของกองทุน ควรให้มีการลงเวลาการทำงานของคณะกรรมการเพื่อมีผลต่อการจัดสรรผลตอบแทนให้แก่คณะกรรมการ คือ ใครทำมากก็ได้มาก

2. ควรมีการอธิบายถึงหน้าที่ของคณะกรรมการแต่ละคนว่ามีหน้าที่อะไร ให้ชัดเจน เนื่องจากปัจจุบันกรรมการบางคนไม่ทำหน้าที่ของตน เพราะคิดว่าคนอื่นทำหน้าที่ไปแล้ว เช่น กรรมการฝ่ายทะเบียนมีหน้าที่เกี่ยวกับการรับสมัครสมาชิก แต่หน้าที่นี้ คือภรรยาของประธาน กองทุน

3. การชำระคืนเงินกู้ของกองทุนควรกำหนดวันสิ้นสุดที่ชัดเจน หากส่งล่าช้าต้องกำหนดคบทลงโทษ เช่น หากเลยเวลาส่งปรับวันละ 20 บาท เนื่องจากปัจจุบัน สมาชิกเริ่มส่งล่าช้ามาก ทำให้ส่งผลต่อการคิดบัญชีต่อเดือนไม่ตรงกับเดือนนั้น ๆ

4. ควรมีระยะเวลาการชำระคืนเงินกู้ให้กับผู้กู้บางกรณี เช่น อาชีพเกษตรกรกรมต้องชำระทั้งต้นและดอกเบี้ยภายใน 1 ปี ซึ่งบางครั้งอาจยังไม่สามารถขายผลผลิตได้

5. สมาชิกที่ขาดส่งเงินฝากสัจจะ ควรมีกฎว่าหากขาดส่งเงินฝากสัจจะ แล้วจะไม่ให้กู้ในคราวต่อไป เพราะบางคนเมื่อได้รับเงินกู้แล้วขาดส่งเงินฝากสัจจะ

6. ควรมีการจัดทำแบบคำขอกู้ให้ผู้กู้ เนื่องจากผู้กู้เขียนคำขอกู้ไม่เป็น

7. รัฐบาลควรจัดสรรเงินกองทุนให้เพิ่มมากขึ้น เพราะหมู่ที่ 3 มีจำนวนประชากรมากไม่เพียงพอกับความต้องการ เนื่องจากบางโครงการต้องใช้เงินลงทุนสูง

8. ควรมีการประกาศผ่านหอกระจายเสียงของหมู่บ้าน เกี่ยวกับผลการดำเนินงานของกองทุน ให้ประชาชนในหมู่บ้านทราบโดยทั่วถึง เกี่ยวกับความก้าวหน้าของกองทุน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้คนในหมู่บ้าน

9. คณะกรรมการแต่ละชุมชนอาจมีตัวแทน เพื่อทำหน้าที่ในการรับชำระเงินกู้รายเดือนจากสมาชิกผู้กู้ของแต่ละชุมชน นำมามอบให้กับเหรัญญิก เนื่องจากหมู่ 3 แบ่งการปกครองเป็นแต่ละชุมชน ซึ่งที่ทำการกองทุนมีระยะทางไกลสำหรับบางชุมชน ซึ่งมีผลต่อความลำบากในการชำระเงินกู้

10. คณะกรรมการควรทำการปล่อยกู้ให้กับผู้ที่มีฐานะยากจน แต่มีความขยันในการประกอบอาชีพ โดยคณะกรรมการในแต่ละชุมชนเป็นผู้พิจารณา

3.3 ข้อเสนอแนะการนำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุน

1. ควรมีการจัดหาตลาด เพื่อช่วยให้ผู้กู้สามารถมีตลาดอื่นนอกหมู่บ้านรองรับผลผลิตของผู้กู้

2. ควรส่งเสริมให้เกิดองค์กรเครือข่ายของการเรียนรู้ โดยการจัดให้มีการประชุมกลุ่มผู้กู้ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์

บรรณานุกรม

- การพัฒนาเศรษฐกิจ [ออนไลน์]. (2545). ได้จาก: http://www/dnfe5.nfe.go.th/ilp/so02/so02_4.html
- เกษม ต้นคิดพิชิต. (2539). ครอบครัวยุคใหม่กับแนวโน้มในอนาคต. *ใกล้หมอ*. 20(6):61-63.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา*. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี:เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *ชุดวิชาการวิจัยชุมชน*. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี:เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *ชุดวิชาสารนิพนธ์*. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี:เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- กองทุนทำอะไรให้ยั่งยืน. (มีนาคม – มิถุนายน 2544). *ชีวิตชุมชน* : 9.
- คนรุ่นใหม่. (5 สิงหาคม 2545). *มติชน* :10.
- ครอบครัวยุคใหม่ แนวโน้มหลังปีสองพัน. (2543). *แม่และเด็ก*. 23 : 58 – 59.
- จำเนียร สุขหลาย , กรรณิการ์ แสนศักดิ์ , นันทนา รัตนอาภา และ สุพักตร์ พิบูลย์.(2544).
แบบจำลอง CIPP .ในสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (บรรณาธิการ). *รวมบทความทางการประเมินโครงการ* (หน้า 221 -233).กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คุณการคำ [ออนไลน์]. (2545). ได้จาก: <http://www.moc.go.th/thai/dbe/economic/bot.html>
- เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี,สมเด็จพระ. (2544). *วัฒนธรรมไทยในกระแสวัฒนธรรมโลก*. *สุโขทัยธรรมาธิราช*. 14(74) :5-11.
- แนวทางการแก้ไขปัญหาค่าความยากจนอย่างยั่งยืน [ออนไลน์]. (2545). ได้จาก :
<http://www.welfareforall.org/art/php3?num=12&p=1>.
- บุญยัง หมั่นดี (มีนาคม – มิถุนายน 2544). *ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน*. *ชีวิตชุมชน* : 22.
- บทสรุปภาวะเศรษฐกิจ[ออนไลน์]. (2545). ได้จาก: [http:// www.oae.go.th/about/economiy_status/economy_45.html](http://www.oae.go.th/about/economiy_status/economy_45.html).
- บทสรุปสำหรับผู้บริหาร. (2544). สำนักงานสิ่งแวดล้อม.

- ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม[ออนไลน์]. (2545). ได้จาก : <http://www.nesdb.go.th/data/data/plann9/data/M6.doc>.
 ยุพาพร. (มิถุนายน 2545). คำนิยมไทย. รวมพลัง :10.
 รุ่งนภา ทัดท่าทราย.(ม.ป.ป.). โครงการพัฒนาคุณภาพในกลุ่ม SMEs. มาตรฐานระบบคุณภาพ
 ขั้นพื้นฐาน ก้าวแรกสู่ความสำเร็จของธุรกิจอุตสาหกรรม.
 รัฐบาลส่งเสริม SMEs[ออนไลน์]. (2545). ได้จาก : http://www.business.siam2you.com/article/b_SME/index.asp?num=12&p=1.
 วรวิทย์ อวิรุทธ์วรกุล , ทีปรัตน์ วัชรกูรและวิมา เศรษฐพนาคร. (2545). ความยากจนปัญหาที่สำคัญยิ่งของการพัฒนา. เศรษฐกิจและสังคม. 39(1) ซ 37 – 44.
 สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. (2543). แนะนำแนวทางเพื่อความอยู่รอดของ SMEs .
 สภาอุตสาหกรรม. 9(53):46-57.
 สมคิด จาคุศรีพิทักษ์. (2545). ปิดฝุ่นการค้าประกันสินเชื่อ SMEs : สู้กองทุนค้าประกันสินเชื่อ SMEs การช่วยเหลือ SMEs หลังวิกฤตเศรษฐกิจ [ออนไลน์]. ได้จาก : http://business.siam2you.com/article/b_scb/index.
 สรุปผลเบื้องต้นการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน. (2543). สำนักงานสถิติแห่งชาติ.
 สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมศิลปกรรม[ออนไลน์]. (2545). ได้จาก : http://www.oep.go.th/t_soe44_1.html.
 สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2545). รายได้ ค่าใช้จ่ายและหนี้สินของครอบครัว. สารสถิติ. 13(5) : 3-4.
 ห้าปีวิกฤตคนไทยแย่งงานเพิ่ม. (21 มิถุนายน 2545). มติชน.
 อาทิตย์ วุฒิศะโร. (2543). สรุปสาระสำคัญร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. อุตสาหกรรม. 43 : 45 – 52.